

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

**İŞÇİ SAĞLIĞI
VE
İŞ GÜVENLİĞİ**

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Tarih:.....

Demirbaş No: **5690**.....

Tasnif No: **351.8485.İŞÇİ**

TÜRK-İŞ YAYINLARI

(No 171)

Bu yayın Ceza Paraları Fonu'ndan bastırılmıştır

363.11

İŞÇİ

1980

5690

S U N U Ş

Sanayileşmenin neden olduğu toplumsal ve teknolojik gelişmeler, özellikle iş ortamında önemli değişimlere yol açmıştır.

Bu değişimlerin meydana getirdiği en önemli sorunların başında da iş kazaları ve meslek hastalıkları gelmektedir.

Son yapılan değerlendirmelere göre: hergün yaklaşık 500 iş-kazası meydana gelmekte, yine hergün 6-7 işçi sakat kalmakta, 4-5 işçi ise hayatından olmaktadır.

Ülkemizde, 1986 yılı içinde grevlerde kaybedilen işgünü sayısı 236 bin 940 iken, iş-kazalarından dolayı kaybedilen işgünü sayısı 34 milyon 992 bin 835 olmuştur. İşkazaları ve meslek hastalıklarının ulusal ekonomimizde meydana getirdiği kayıplar ise hiç de küçümsenmeyecek boyutlara ulaşmaktadır.

İşkazaları, geliyorum diye haber verdikten sonra gelen kazalardır. Bütün mesele, kazanın geldiğini haber veren işaretleri önceden görebilmeye ve tedbir almakla görevli kişi ve kuruluşların görevlerini yapmalarına bağlıdır.

Bu da yasalarımızda açıkça belirtilmektedir. Örneğin 1.475 sayılı İşkanunun 73. maddesine göre, işyerlerinde tedbir alınması işverenlere, alınan tedbirlere uyulması da işçilere görev olarak verilmiştir. Aynı yasanın diğer maddelerinde ise denetimin Devlet tarafından yapılacağı belirtilmektedir.

TÜRK-İŞ, üyelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını iyileştirme çabalarının yanında, sağlık hakkının korunması ve yükseltilmesini de en büyük görev saymaktadır.

Bu nedenle; uzun süre seminerlerimizde ders notu olarak kullanılan bu kitapçığın gelen talepler doğrultusunda ikinci baskısının yapılmasına karar verilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili sorunlarınızın tesbitinde ve çözümünde rehber olarak yararlanabileceğiniz bu kitapçığın hazırlanmasında emeği geçen değerli hocalarımıza kıymetli katkılarından ötürü teşekkür ederiz.

Çalışma hayatımıza, düşünülen yarar ve katkıyı sağlamasını dileriz.

Saygılarımızla
TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

İÇİNDEKİLER

T.C. Anayasası İlgili Maddeleri	3	İş Yerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerinin Kapatılmasına İlişkin Tüzük	25
Sağlık Hakkında Genel Bilgiler	4	Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Tüzük	27
İşyeri Ortamı ve İşçi Sağlığı (İş Hijyeni)	6	Makina Koruyucuları Yönetmeliği	30
İşyerinde Sağlık Hizmetleri	11	Borçlar Kanunu İlgili Maddeleri	31
Meslek Hastalıkları	12	Belediyeler Kanunu İlgili Maddeleri	31
Beslenme ve Çalışma Hayatı	14	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu İlgili Maddeleri	32
İş Kazaları	15	Sosyal Sigortalar Kanunu İlgili Maddeleri	32
İlk Yardım	17	İş Kanunu İlgili Maddeleri	33
İşyeri Hekimlerinin Çalışma Şartları ile Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik	19	Tüzükler	33
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları ve Önemi	22	İkaz Levhaları	37
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hakkında Tüzük	23	Başvurulacak Kaynaklar	40
Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü	25		

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI İLGİLİ MADDELER

Kanun No: 2709

Kabul Tarihi : 18.10.1982

MADDE 17 — Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merclinin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri birinci fıkra hükmü dışındadır.

MADDE 49 — Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet, işçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler alır.

MADDE 50 — Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.

MADDE 55 — Ücret emeğin karşılığıdır. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgari ücretin tesbitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu gözönünde bulundurulur.

MADDE 56 — Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi arttırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

MADDE 60 — Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

GİRİŞ SAĞLIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. SAĞLIK NEDİR?

Sağlık, insandan insana değişen dinamik bir durumdur. Kimine göre hasta veya sakat olmamak, kimine göre ağrısı bulunmamak, kimine göre de sebepsiz yere zayıflamamaktır. Ancak, sağlıkla herhangi bir hastalığın belirtisini birbirinin tersi olarak görerek sağlığı tanımlamak, bugünkü anlayışımız bakımından yetersizdir.

İnsanın ağrısı, ateşi olmayabilir; iştahı da iyidir. Ama, bu kişi durumundan memnun değilse, sıkıntılı ve karamsar ise, sağlıklı olarak nitelendirilemez. Diyelim ki hem fiziksel ve hem ruhsal yönden bir şikâyeti yoktur. Buna karşın, örneğin, iş durumu, çalışma arkadaşları ile ilişkileri, çocuklarının eğitimi, aile içindeki davranışları olumsuz ise, kısaca sosyal bakımdan iyilik halinde değilse gene sağlıklı sayılamaz.

Öyle ise sağlığı yalnız "hasta olmamak" diye ele almanın gerekir. Bu yüzden Dünya Sağlık Örgütü sağlığı şöyle tanımlar: "Sağlık yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir." Bu tanımları, kişilerin sağlık durumlarındaki farklılıkları ortaya koyduğu gibi, sağlıklı davranışlarla varılmak istenen amacı da belirtir.

Son yıllara kadar işçi sağlığında amaç, iş kazası ve meslek hastalığı geçirmemek, çalışırken yorgunluktan korunmak, erken ihtiyarlamamaktır. Bugün, sanayileşmiş ülkelerde bu amaç çok daha ilerilere götürülmüş ve "yüksek nitelikte yaşam" denilen bir hayat düzeyi sağlamaya kadar uzamıştır. Böylece insanların "sağlıklı" veya daha doğru olarak "tam bir iyilik hali" içinde olmaları amaçlanmıştır.

Bu anlayışla sağlığa bakılınca, her insanın sağlık durumunun birbirinden farklı olduğu hemen anlaşılır. Tıbbın amacı da buradan gelir: Herkese en yüksek sağlık kapasitesi sağlamak ve bu kapasiteyi sürdürmek.

İnsanlar sağlamken sağlıklarının kıymetini bilmezler. Tıpkı iyi işiten bir insanın kulağının kıymetini bilmediği, saatlerce yürüyebilen bir kişinin, bu niteliğinin değerini düşünmediği gibi. Ancak sağlık kapasitesi düşerse veya çok azalırsa kıymeti farkedilir. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman "Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi" diyerek sağlığın önemini vurgulamıştır.

2. SAĞLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kişinin sağlığı, çeşitli faktörlerin bir araya gelmesi ile yükselir veya düşer. Bu faktörlerin bilinmesi ile sağ-

lıkla ilgili bir sorunu anlama ve çözmede önemlidir. Bu yaklaşım, bize hastalıkların tek bir nedene bağlı olmadığını gösterir.

Örnek olarak tüberküloz hastalığını alalım. Bu hastalığın mikrobu verem basildir. Ancak her insan verem basili almasına karşın hastalanmaz. O zaman hemen aklına şu soru gelir: Neden bazı insanlar verem basili ile karşılaşınca hastalanıyor da, diğerleri hastalanmıyor? Cevap olarak, kısaca, "Çünkü bazı insanların vücutları dayanıklıdır" denilebilir. Sorulara devam edelim: Neden bazı insanların bünyeleri verem mikrobuna dayanıklıdır? Çünkü bu kişilerin daha sağlıklı bir yaşam, daha iyi beslenme ve daha iyi eğitim görme olanağı vardır. Bu sorular daha da uzatılabilir.

Aynı yaklaşımı işçi sağlığına da uygulayabiliriz: Örnek olarak gürültüyü alalım. Gürültü düzeyinin yüksek olduğu yerlerde uzun süre çalışanların genellikle işitme duysusu azalır. Ancak bazı işçilerde böyle bir bozukluk çok çabuk meydana çıkarken, bazılarında uzun seneler sonra görülür veya hiç görülmez. Neden? Çünkü bazı işçilerin kulakları şiddetli gürültüye dayanıklı olmadığı halde bu işlerde çalışmaya başlamışlar ve üstelik de kulak koruyucusu kullanmamışlardır. Bunun sebebi nedir? İşe girerken ciddi bir işe giriş muayenesinden geçirilip gürültülü bir işte çalışabileceği belirlenmemiş; eğitim yetersizliği nedeni ile de kulak koruyucunun önemine inanmamış ve kullanmamıştır. Neden? Çünkü, işveren işe giriş muayenesini yeterli bir düzeyde yaptırmamış, işçileri eğitmemiş. İşyerinde çalışan hekim bu konu üzerine eğilmemiş ve yetkili makamlar bu durumları yeterince denetleyip yaptırıcı önlem almamışlardır.

Demek ki sağlık ve dolayısıyla hastalıkla ilişkili nedenler çok çeşitlidir. Bunları başlıca üç grupta toplamak mümkündür:

- a- Kişiyeye bağlı özellikler
- b- Çevre ile ilgili özellikler
- c- Etken

Bu üç gruptaki faktörlerin etkileşmesi kişinin ve sonuçta toplumun sağlık durumunu belirler.

Sağlığı oluşturan bu üç-faktörü yakından inceleyelim:

a) Kişiyeye Bağlı Özellikler :

Her insanın bünye yapısı, işleyişi ve değişen koşullara karşı davranışı, reaksiyonları ve adaptasyonu farklıdır. Bu kişilik, bir taraftan insanın kalıtımla gelen özellikleri, diğer taraftan beslenme, eğitim, yaşantı gibi faktörlerin etkileriyle oluşur.

Bu konuda en tipik örnek, bulaşıcı hastalıklar yönünden "bağışıklık" diye adlandırılan, hastalıklara karşı dayanıklılık durumudur. Bazı bulaşıcı hastalıklara karşı aşı yapılarak kişiye "bağışıklık" kazandırılır ve bunun sonucu olarak söz konusu bulaşıcı hastalık ortaya çıkmaz.

Kişinin özellikleri, yalnızca bulaşıcı hastalıklarda değil, sağlıkla ilgili her konuda önem kazanır. Örnek olarak iş kazalarını düşünelim: Bazı işçiler sık sık iş kazası geçirirler. Bu gibilerde, kişiyeye bağlı nitelikler olan dalgınlık, dikkatsizlik, reaksiyon yavaşlığı gibi ruhsal yeteneksizlikler söz konusudur.

Şu halde kişiye bağlı özellikler, hastalıkların ortaya çıkmasında ve sağlığın bozulmasında önemli bir faktördür.

İnsanların beslenme, besinleri saklama, pişirme ve temizlik gibi konulardaki alışkanlıkları da sağlığı etkiler. Meselâ çok acı yemeye alışmış kişilerde sindirim yollarında bozukluklar sıktır. Veya bir işyerinde ellerini yıkamadan yemek yeme alışkanlığı olan bir işçide hastalığa yakalanma ihtimali daha fazladır.

Yaş, cins ve ırk özellikleri de sağlığı etkiler. Bazı hastalıklar çocuklarda daha sık olarak görülürken (kızamık, boğmaca gibi), bazıları ileri yaşlarda fazladır (kalp hastalıkları gibi). Aynı durum işçi sağlığında da söz konusudur. Çocuk işçiler zehirlenmelere karşı daha duyarlıdır. Bu bakımdan zehirlenme ihtimali olan işlerde çocukların çalıştırılmalarına izin verilmez. Yaşlı bir kişinin kalp ve dolaşım aygıtı, ağır bir yük kaldırmasına uygun olmayabilir ve böyle bir işte çalışması hastalığına yol açar.

Cins, özellikle kadınlar için önemlidir. Gebelik halinde, hastalık faktörleri yalnız anneyi değil, doğacak çocuğu da etkiler. Örneğin gebeliğin ilk aylarında geçirilen bir kızamık hastalığı, doğacak çocuğun sakat olmasının başlıca sebebi olabilir. Gebe bir kadın işçiyi çömelerek çalıştırmak düşük veya erken doğumla sonuçlanabilir.

b) Çevre :

Bütün canlılar gibi insanlar, yaşadıkları çevrenin etkisindedirler. Sağlığı etkileyen çevre çeşitlidir.

— Fiziksel Çevre : Bu, yaşanılan ortamın fiziksel ve kimyasal özellikleridir. Örneğin sıcak veya soğukun, basınç azlığı veya çokluğunun sağlıkla ilgisi eskiden beri bilinir. İyi havalandırılmamış bir çalışma çevresi, sıkışık işyerleri, bu konuda diğer örneklerdir. Fiziksel çevre koşulları her işyerinde değişiktir. İki akümülatör fabrikası düşünelim. Her ikisinde de kurşun zehirlenmesi tehlikesi vardır. Ancak birinde iyi ve etkin bir havalandırma sistemi kurulmuşsa bu tehlike önemli ölçüde azalmış, hatta işçilerin kurşun zehirlenmesine yakalanma ihtimali kaybolmuştur. Diğerinde ise tehlike devam etmektedir.

— Biyolojik Çevre : Ortamın, çeşitli canlı hastalık etkenlerini (mikrop ve parazitler gibi) bulundurmasıdır. Meselâ tarım işlerinde ortamda hastalık mikropları bulunabilir ve bu ortam çalışanların hastalanmasına neden olur. Mezbahalarda veya hastanelerde çalışırken, bazı hastalık mikropları ile karşılaşmaları sonucu görülen hastalıklar diğer örneklerdir. Güney Anadolu'da pamuk ve pirinç yetiştirilen alanlarda görülen sıtma, bir başka örnek olarak gösterilebilir.

— Sosyal Çevre : İnsanın sağlığını etkileyen sosyal koşulların tümü, sosyal çevreyi oluşturur. Bu koşullar, o toplumun gelenekleri, kültürü ve inançları sonucudur. Bir toplumda zehirlenmelere karşı yoğun tedavi edici etkisi olduğu inancı yaygın ise ve bu yüzden işçilere önleyici olarak yalnız yoğun yağurt veriliyor ve başka bir önlem alınmıyorsa, o toplumda zehirlenmeler önlenemez. Bir toplumda, başıboş köpeklerin zehirlenerek ortadan kaldırılması hoş karşılanmıyor ve köpekler atılan zehirleri köpeklerin yemesi önleniyorsa kuduz hastalığının önüne geçilemez. Diğer bir örnek çocukların çalışmasıdır. Bir toplumda, aileler, çocuklarına en az ilkökul öğrenimini bile yaptırmadan, onları çalışma hayatına gönderir ve Devlet bunu önleyici, düzenleyici bir önlem almazsa, çalışan çocuk-

ların sağlığı erkenden bozulabilir. Bu örnekleri pek çok uzatmak mümkündür.

Şu halde insanın sağlığı, içinde yaşadığı sosyal çevrenin koşulları ile yakından ilgilidir.

Sosyal çevreyi oluşturan faktörlerden biri olan ekonomik durum, sağlığı ileri derecede etkiler. Bu yüzden "sağlık sosyo-ekonomik koşullarla belirlir" derler. Ekonomik durumla sağlık arasında bir kısır döngü ileri sürülür. Öyle ki, fakirlik hastalığı, hastalık fakirliği artırır. Ekonomik yetersizlik beslenme, giyim, ev, eğitim gibi faktörler aracılığı ile bir çok hastalıkların oluşmasında önemli rol oynar. Bunun sonucunda ortaya çıkan hastalık hali de ekonomik güçsüzlüğü artırır. Ancak, hemen eklemeliyiz ki, ekonomik yetersizlik her zaman sağlık demek değildir. Hatta aksine bazı durumlarda sağlığın bozulmasının bir sebebidir. Nitekim şeker, kalp, romatizmal hastalıklar, alkolizme bağlı karaciğer bozuklukları, ekonomik olanakları fazla olanlarda daha sıktır.

Ekonomik yeteneklerin sağlıkla ilgisi, beslenme, giyim, ev gibi faktörlerin dışında kişiyi sağlığını bozacak bir işe zorlaması ile de kendini gösterir. Nasıl ki, iyi beslenemeyip hastaneye yatırılan bir bebek tedavi edilip evine gönderilir ve aynı beslenme koşulları ile tekrar hastalanırsa; bir kurşun zehirlenmesiyle aylarca hastanelerde tedavi edilen bir işçi tekrar aynı işte çalışmaya başlarsa yeniden hastalık ortaya çıkar. Ekonomik nedenlerle insanın kendisini yıpratacak şiddetle çalışması, bünyesine uygun olmayan işlerde hayatını kazanma zorunda kalması da aynı sonuçları verir.

— Psikolojik Çevre : İnsanın ruhsal çevresi, sağlığı ileri derecede etkiler. Sıkıntı, sinirlilik, dikkatsizlik, dalgınlık gibi çeşitli ruhsal bozukluklara ek olarak "stress" denilen fizyolojik bir mekanizma oluşarak bazı hormonlar fazla salgılanır (böbrek üstü ve tiroit hormonları). Bunların sonucu da çeşitli psikosomatik hastalıklardır (mide ülseri, kalp infarktüsü, tansiyon yükselmesi gibi).

İş kazalarında ruhsal faktörler başlıca nedenler arasındadır. Dalgınlık, sinirlilik, ilgisizlik, dikkatsizlik hem kişi ve hem de çevresindekileri tehlikeye götürür.

c) Etken :

Sağlığın bozulmasına doğrudan doğruya neden olan faktörlere "etken" denilir. Bunlar çok çeşitlidir. Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mekanik, beslenme ile ilişkili olabilecekleri gibi çalışma organizasyonu ile de yakından ilgilidirler.

— Fiziksel Etkenler : Başlıcaları gürültü, titreşim, alçak veya yüksek basınç x ışınları, sıcak-soğuk ve nemdir. Bu etkenler hem yaşanan genel çevrede, hem de çalışma ortamında vardır. Bütün sorun bu etkenlerin oluşturduğu fizik çevrede, insanları korumak için yeterli önlem alınıp alınmadığıdır.

— Kimyasal Etkenler : Teknolojinin özelliklerine göre değişen, sayıları ve nitelikleri farklı kimyasal maddelerdir. Bu maddelerin bir kısmı eskiden beri bilinir (örneğin kurşun, benzol, karbon sülfür gibi) Bazıları ise her yeni teknolojiye ya iptidai madde olarak kullanılır, ya ara madde olarak ya da üretim sonu meydana gelir. Ancak, genellikle, bu maddelerin sağlık üzerine ne gi-

bu bir etki yapacağı bilinmeden ve yeterli kadar incelenmeden kullanılmaya başlanıldığı bir haktır. Bu nedenle, kimyasal etkenlere karşı koruyucu önlem alınmasında gecikilmekte, zararları ortaya çıktıktan sonra ne yapılacağı araştırılmaktadır.

— **Biyolojik Etkenler:** Genel olarak insan sağlığını bozan mikroplar ve parazitlerdir. Hepsinin özellikleri değişik olup etkileri de çeşitlidir. Tedavileri ve korunma usulleri farklıdır. İşyerlerinde bu etkenler yaygın olarak bulunabilir. Tarım işçileri için tetanoz, sanatoryum işçileri için verem mikropları, tünel kazın işçileriyle maden işçileri için bazı parazitler bu konuda belirli örneklerdir.

— **Mekanik Etkenler:** Gerek günlük hayatta, gerek iş hayatında sağlığı etkileyen mekanik etkenler yaygın olarak bulunur. Çarpma, yırtma, yaralama, batma, kanama, kırık, burkulma gibi çeşitli kazaların oluşumunda mekanik faktörler büyük rol oynarlar. Ayrıca duruş ve oturuş bozuklukları gibi etkenler kemik ve kaslarda bozukluklara yol açarlar. Ağır kaldırma esnasındaki bel kemiği bozuklukları bir diğer örneklerdir.

İŞYERİ ORTAMI ve İŞÇİ SAĞLIĞI (İŞ HİJYENİ)

Tüm canlılar gibi insanlar da yaşadıkları ortamla sıkı bir etkileşim içindedirler. Gelişen teknolojiler, büyüyen endüstri ve giderek artan nüfus, bu etkileşimi insanın aleyhine döndürmektedir. Çalışanların günlük yaşamlarının ortalama üçte birini geçirdikleri iş yerleri de insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen çeşitli faktörlerle doludur. Güvenliksiz durum ya da dikkatsiz, uygun olmayan çalışma sonucu oluşan iş kazalarının, neden ve sonuçlarının kolaylıkla görülen durumlar olmasına karşın, işyerlerinin ortam koşullarından ileri gelen sağlık zararları, hemen farkedilmeyen, çoğu kez yıllar sonra ortaya çıkan meslek hastalıkları biçiminde görülmektedir.

Bu nedenle çalışma ortamının, işçi sağlığı, açısından izlenmesi, değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması işçi sağlığı - iş güvenliği sorumlularının temel görevleri arasındadır.

Yukarıda sözü edilen "çeşitli faktörler" birbirlerinden kesin sınırlarla ayrılamazlar, bu bakımdan genel bir gruplama içerisinde bu faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kimyasal faktörler
- Fiziksel faktörler
- Biyolojik faktörler
- Mekanik Faktörler
- Sosyal, Ruhsal Faktör
- Beslenme

Burada, sıralanan faktörlerden, Endüstri Hijyeni kapsamındaki kimyasal ve fiziksel ortam faktörlerini inceleyecek, bunların değerlendirilmesine değinerek, genel iyileştirme ve korunma önlemlerinden söz edeceğiz.

1. Kimyasal Ortam Faktörleri:

Günümüz insanı, endüstrinin hemen her dalında, atölyelerde, laboratuvarlarda, sokakta hatta evlerde çeşitli organik ve anorganik bileşiklerle (gıda maddeleri katkıları, plastikler, organik solventler, insektisitler, ilaçlar, endüstri ve kentleşmeden kaynaklanan gaz, buhar ve tozlar gibi) sürekli ilişki içindedir.

Kişi, içerisinde bulunduğu ortam ile deri, sindirim ve özellikle solunum organları ile sürekli ilişkiindedir. Bunun sonucunda ortamda bulunan zehirli ve zararlı maddeler bu üç yoldan biri ya da birkaçından organizmaya girerler. Endüstriyel zehirlenmeler genellikle etkileri ve belirtileri yavaş yavaş ortaya çıkan (kronik) olaylardır, bunun yanı sıra çok az sayıda ani ve şiddetli (akut) etkilenebilir de rastlanır. Bu nedenle, ortam kontrolü yapılmaz ve çalışanların sağlık durumları dikkatle izlenmezse etkilenebilirler çoğu kez başlangıçta iken farkedilemez, bunun sonucunda da hastalık belirtileri ortaya çıktıktan sonra alınan önlemler ve tedavinin başarı şansı çok yüksek olmayacaktır.

İşyeri ortamında yapılan iş ve kullanılan maddelere bağlı olarak insan sağlığını etkileyen kimyasal maddeler, vücuda, maddenin üç halinden biri biçiminde girerler. Bunlardan birkaç örnek verelim:

a) Gaz veya Buharlar:

Çalışma sırasında ortalama en kolay ve hızla yayılabilen ve solunum yollarından hemen hiç engellenmeden geçebilen gaz veya buharlar genellikle bir işlem sonucu veya üretim sırasında ortam havasına karışırlar. Örneğin metal işi yapan fabrika ve atölyelerde, yağ gliderme işleminde kullanılan benzin, benzen trichloroetilen vb. buharlar, azot oksitleri, ozon gibi gazlar, fırın ve ocaklardan karbon monoksit, karbon dioksit, karbon sülfür ve kükürt dioksit gazları, yeterli önlemler alınmadığı takdirde ortam havasına yayılırlar. Gaz ve buharları yaptıkları etkiye göre şöyle sınıflayabiliriz:

- Basit boğucular, örneğin, karbon dioksit, propan,
- Kimyasal boğucular, örneğin, karbonmonoksit,
- Tahriş ediciler, örneğin, kükürt dioksit, ozon
- zehirler, örneğin, kükürtlü hidrojen, benzen, hidrojen sianür, karbon sülfür.

b) Sıvılar:

Sıvılar genellikle sıçrama veya dökülme yolu ile deriye bulaşabilirler. Asitler, kostik alkaliiler gibi tahriş edici sıvılar ve hemen tüm solventler (benzin, benzen, tiner, aseton vb.) insan derisini tahriş ederek mesleki deri hastalıklarına (kontakt dermatitler) neden olurlar. Sıvı maddelerin buharlaşma dışında, ortam havasında karışması, örneğin tabanca boyasında olduğu gibi ince sıvı damlacıklarından oluşan sis şeklinde olur, bu durumda solunum yollarının tahrişinin yanı sıra, solukla alınan maddenin türüne bağlı olarak mesleki zehirlenmeler de olabilir.

c) Tozlar :

Katı maddelerin işyerlerinde sağlık sorunları yaratabilmeleri için, ortam havasına karışabilecek düzeyde parçalanmaları yani toz haline gelmeleri gerekir. Ancak insanın üst solunum yolları doğal bir filtre sistemine sahip olduğundan, tanecik büyüklüğü 5 mikron-dan büyük olan tozlar hemen tümü ile üst solunum yollarında tutularak akciğerlere giremezler. Oysa pek çok işkolunda örneğin maden ocaklarında, dökümhanelerde, pamuklu tekstil fabrikalarında, çimento ve seramik fabrikaları ve daha bir çok işyerinde ortama yayılan tozlar 5 mikron sınırının altında solunabilen tozlar adı verilen ince kısımları içerirler. Önlem alınmadığı takdirde böyle işyerlerinde çalışanlarda tozların türüne bağlı olarak mesleksi akciğer toz hastalıkları (pnömokonyozlar) görülebildiği gibi mesleksi zehirlenmelere de rastlanır.

Tozların, insan sağlığına yaptıkları etkiler bakımından,

— Fibrojen tozlar, örneğin, kuvars, asbest gibi pnömokonyoz oluşturanlar,

— Toksik (zehirli) tozlar, örneğin, kurşun, kromatlar gibi solunum yolu ile kana karışarak iç organlarda ve kemiklerde zararlı etkiler yaparlar,

— Allerji yapan (allerjen) tozlar, örneğin, pamuk tozu, bitkisel tozlar gibi solunum yollarında allerjik hastalıklar oluşturan tozlar,

— Herhangi bir akciğer meslek hastalığı, allerji veya zehir etkisi yapmayan, ancak akciğerlerde birikebilen "inerli" tozlar, örneğin demir oksit, barit

gibi dört ana grupta sıralandığı gibi arsenik, berilyum, kadmiyum gibi kanser yapan tozlar, uranyum, toryum ve radyum tozları gibi radyoaktif tozlar da ayrı gruplarda sayılabilirler.

Korunma önlemleri :

Çalışanların, işyeri ortamında, işten kaynaklanan kimyasal faktörlerin olumsuz etkilerinden korunabilmesi için öncelikle bazı verilerin saptanması gerekir, bunun için,

1. İşyeri ortamında çalışanların ilişkide bulundukları kimyasal bileşikler nelerdir?
2. Bu bileşikler hangi kaynaklardan ortama yayılmaktadır ve ortam havasındaki oranları nedir?
3. Çalışan kişiler ne kadar süre ile bu ortamda bulunmaktadırlar?

Soruları, detaylı bir biçimde yanıtladıktan sonra sıra korunma önlemlerinin saptanmasına gelecektir. Yukarıdaki sıralamaya göre şu çalışmalar yapılacaktır :

1 — Maddelerin saptanması :

Herşeyden önce işyerinde, ham, yarı mamul ve mamul hangi maddelerle çalışılmakta olduğu ve bunların kimyasal bileşimlerinin ne olduğu saptanır. Bunun yanı sıra işlem sırasında kullanılan yardımcı maddelerden veya işlenen maddenin kendisinden bir takım kimyasal bileşimlerin ortama yayılıp yayılmadığı saptanır.

Örneğin, bir çirçir fabrikasında ortama sadece kullanılan ham maddeden, pamuk tozu yayılmaktadır.

Buna karşın bir metal işleme atolyesinde, kaynak işlemlerinden oluşan elektrod dumanı, azot oksitleri ve ozon ortama yayılmaktadır. Veya polivinil klorür plastiğinden mal üretilen bir imalatihane de ısınma sonucu bozulan plastik maddeden işyeri ortamına hidrojen klorür veya fosgen yayılabilir.

2 — Yayılma noktasının ve ortamdaki yoğunluğun saptanması :

İşyerinde sağlık sorunu yaratacak madde ya da maddelerin neler olduğu anlaşıldıktan sonra sıra bunların hangi işlem noktalarında ve işyerinin hangi bölgelerinde olduğunun saptanmasına gelir. Bu oldukça kolaydır, zira iş akımının izlenmesi ile kolayca bulunabilir. Oysa sözkonusu kimyasal maddelerin, ortamda olup olmadıkları ve hangi düzeyde olduklarını koku veya görme duyuları ile değerlendirmek, kişi bu konuda çok deneyimli bir uzman olsa bile hemen daima yanlış olur. Bu nedenle ortamın incelenmesinde fiziksel, kimyasal ölçme ve tayin yöntemleri, incelenen maddenin türüne, miktarına, yonteme ve istenilen duyarlılığa bağlı olarak, doğrudan işyerinde basit detektör tüpleri veya portatif cihazlarla ölçme yapılarak sonuç alınır. Daha duyarlı ve kesin sonuçlar gerekiyorsa işyeri ortamından alınan numuneler bu amaçla kurulmuş iş hijyeni laboratuvarlarında incelenerek bir sonuca varılır.

Bunun yanı sıra incelemenin yapıldığı ortamda çalışan kişilerden alınan kan, idrar gibi biyolojik materyal de incelenerek işçilerin, sözkonusu zararlı maddeye ne oranda maruz kaldığı anlaşılır.

İncelemeler sonucunda bulunan, kimyasal maddelerin miktarlarının zararlı düzeyde olup olmadıkları, MAK veya eşik değer dediğimiz rakamlarla karşılaştırılarak anlaşılır. Kimyasal ve fiziksel pek çok faktör ve kimyasal maddenin, günlük 8 saatlik çalışma süresi için ortam havasında sağlık için zararlı olmadığı kabul edilerek, yoğunlukları (konsantrasyonları) saptanmış ve buna "izin verilen en yüksek miktarlar" MAK değerler adı verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda örnek olarak bazı maddelerin MAK değerleri ppm (milyonda kısım) veya mg/m³ (metreküp havada miligram) olarak verilmiştir.

Madde	MAK değeri (ppm) (Milyonda kısım)
Etil alkol	1000
Amonyak	50
Benzen	25 (*)
Kurşun tetra etil	0.01
Kurşun	0.15 mg/m ³
Hidrosiyanik asit	10
Sikloheksan	300
Etil asetat	400
n-Heptan	500
Karbon dioksit	5000
Karbon monoksit	50
Ozon	0.1
Civa	0.1
Kükürt dioksit	5
Kuartz tozu	0.15 mg/m ³
Toluen	200
Trikloroetilen	50

Bu değerler, çeşitli ülkelerin yasa ve tüzüklerine göre değişebildiği gibi, araştırma sonuç ve bulgularına bağlı olarak yeniden saptanabilir. Örneğin PVC plastiklerinin ham maddesi olan mono klorür ilk kullanılmaya başlandığında yapılan inceleme ve gözlemler sonucu, diğer bazı solventler gibi sadece narkotik etkisi olan, zehirliliği çok düşük bir madde olarak kabul edilmiş ve 500 ppm gibi yüksek bir MAK değer saptanmıştır. Ancak monovinil klorürün kullanıma girmesinden yaklaşık 25-30 yıl sonra, bu madde ile çalışan işçilerde karaciğer kanseri olayları görülmesi üzerine yeniden incelenerek çok daha düşük bir MAK değeri verilmiştir.

Ülkemizde iş yasasına dayalı olarak çıkarılan Parlayıcı-Patlayıcı ve Tehlikeli Maddeler Tüzüğü'nde pek çok maddenin MAK değerlerini içeren bir liste vardır. Ancak bu tüzük yayınlandığından bu yana hiçbir değişiklik görmemiştir. Bu bakımdan ortam değerlendirme yapılırken sadece bu tüzükte verilen değerlere bağlı kalınmaması, ILO dökümanlarından en yeni değerlerin uygulanması insan sağlığı açısından zorunludur.

3 — Maruziyet Süresi :

Normal bir vardiya süresi olan 7.5 saat içinde fiziksel ve kimyasal faktörler ancak bazı işlemlerin süresi boyunca ortaya çıkar. Bu demektir ki, kişi çoğu kez günde 8 saatten daha az bir süre maruz kalmaktadır.

Bununla birlikte sağlık sözkonusu olduğundan hesaplama daima en uzun süre üzerinden yapılır.

Bilindiği gibi benzen, ülkemizde kok fabrikalarının bir yan ürünü olarak bol miktarda üretilen ve ancak kapalı sistemlerle çalışan kimya endüstrisinde tüketilmesi gereken, insan sağlığı için çok tehlikeli bir maddedir. İlgili tüzük ve standartlara göre hiç bir boy, çözücü, yapıştırıcı ve benzeri madde % 1'den çok benzen içeremez. Buna karşın üretilen benzenin bir bölümü kimya endüstrisinde iş hijyeni kurallarına uygun bir şekilde tüketilmekte geri kalanı ise ucuzluğu ve kolay bulunurluğu dolayısı ile bazı firmalar ve kişilerin ürettiği çözücü ve yapıştırıcıların yapımında kullanılmaktadır. Bir süre önce basına da yansıdığı gibi benzenin ya da benzenli maddelerin kullanımı sonucunda ölüm olayları ve çok sayıda hastalanmalar olmuştur.

Benzen içeren, çözücü ve yapıştırıcıları kullananlar şiddetle etkilenmekte ve giderek iyileştirilmesi imkansız bir biçimde hastalanmaktadırlar.

İşyerinde yukarıda açıklanan değerlendirmeler yapıldıktan sonra sıra koruma önlemlerine gelir. Bu önlemleri de üç grupta ele alıyoruz. Kaynakta, ortamda ve çalışanda (işçide).

A — Kaynakta alınacak önlemler : Bu bölümde sorun yaratan faktörün daha ortama yayılmadan insana zarar vermeyecek hale getirilmesi ya da ortama yayılmasının engellenmesi yer alır.

Bunları özetle sıralayalım.

— Daha az zararlı ya da zararsız madde kullanımı.

Örneğin: Benzen (Benzol) yerine, Toluol kullanılırsa kanser tehlikesi ortadan kalktığı gibi, toluolun 200

olan MAX değerine erişmek oldukça güçtür. Makina parçalarının temizlenmesinde çoğu işyerinde benzin kullanılmaktadır. Ciddi kurşun zehirlenmelerine neden olabilecek ve yangın tehlikesi çok olan bu madde yerine gaz yağı veya mazot kullanılabilir. İşçiler çoğu kez yağlı ellerini tiner gibi solventlerle temizlemektedir. Oysa bu tür mesleksi deri hastalıkları oluşturacak maddeler yerine ince ağaç talaşı ile karıştırılmış arap sabunu kullanmak çok daha ekonomik ve sağlıklıdır.

— İşlemin Değiştirilmesi:

Örneğin: İşyeri ortamına bol miktarda boya ve tiner yayan tabanca boyası yerine havasız tabanca boyası tekniğini uygulamak ya da durum uygunsa fırça kullanmak hem boyadan, tinerden ekonomi sağlayacak, hem de ortam havası daha az kirlenmiş olacaktır.

İşyerindeki zararlı maddenin bulunduğu kısmın diğer kısımlardan ayrılması (tecrit) sağlanmalıdır.

— Islak Yöntemler Uygulanması:

Özellikle tozun ortama karışmadan bastırılmasına yarayan bu yöntem maden işletmelerinde çok yararlı olmaktadır. Örneğin, delme işleminde, çalışma noktasına devamlı su gönderilmesi, yüklenecek ve boşaltılacak yığınların sulanarak ıslatılması, lağım atımından sonra ortama su sisi göndererek tozun bastırılması ortamı sağlıklı hale getirecektir.

— Uygun Aspirasyon Sistemi Kullanılması (Yerel Aspirasyon)

Gaz, toz, buhar gibi maddelerin kaynağında, ortama yayılmadan çekilerek dışarı atılmasını sağlayan bu yöntem pek çok yerde yanlış uygulanmakta ve bazan yarar yerine zarar vermektedir. Bu konuda çok yaygın olarak kullanılan sistem tabii veya cebri çekişli davlumbazlardır, ancak ortama karışmaması istenen maddenin nitelikleri ve çıkış hızı hesaba katılmadan yapılan bu sistemler yararlı olamamakta hatta işçilerin burunları hizasında daha yoğun bir ortam oluşturarak tehlikeyi arttırmaktadırlar (Şekil 1). Oysa (Şekil 2)'de görüldüğü gibi çalışma noktasına, tezgaha uygulanacak bir yandan çekiş sistemi bu sorunu kökünden çözecektir.

Tüm bu önlemlerin tamamlayıcısı olarak yeterli ve etkili bir bakım programı uygulanmalıdır.

B — İşyeri Ortamında Alınacak Önlemler:

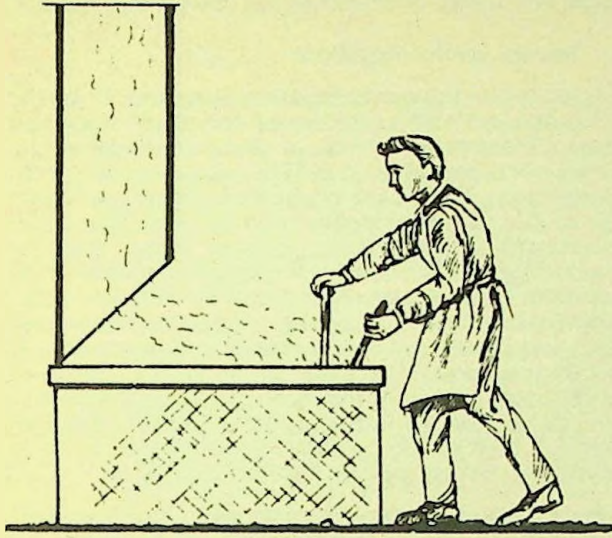
— İşyeri Düzeni, Temizlik:

Düzensiz bir işyeri, iş verimini düşüreceği gibi, iş kazaları olasılığını artıracak ve iş gereği oluşan süprün-tü vb. maddeler (örneğin bulaşık üstüpleri, tozlar vb.) sağlığı olumsuz yönde etkileyebilecektir.

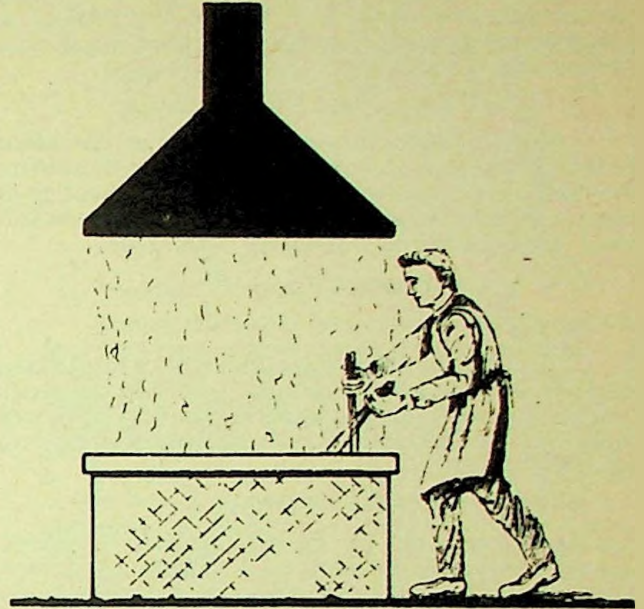
C — Genel Aspirasyon:

İşyerinin kirlenen havasını dışarı atmak için kullanılan aspiratörler, yerel aspirasyonda açıklandığı gibi bilinçli ve yerinde kullanılmazlarsa yarar yerine zarar getirebilirler. Burada gözönünde tutulması gereken aspirasyon sisteminin solunum düzeyinin altında olmasıdır. Pencerele, tavanlara veya duvarlarda, hesaplanmadan geliş güzel yerleştirilen aspiratörler bazan kirlenmiş havayı, solunum düzeyine daha çok karıştırabilirler. Bu nedenle gerektiğinde yandan ve aşağıdan

YEREL ASPIRASYON

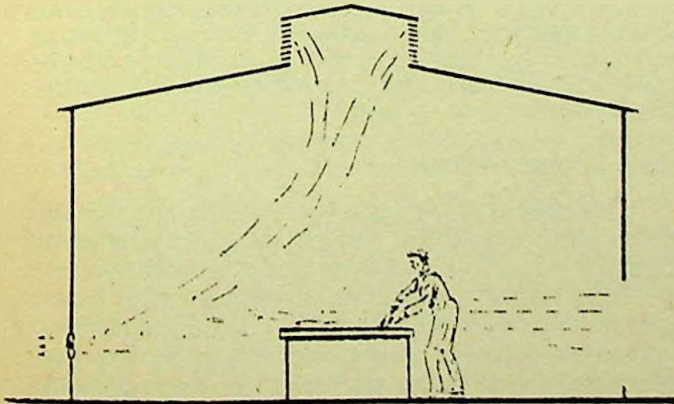

DOĞRU Şekil: 1

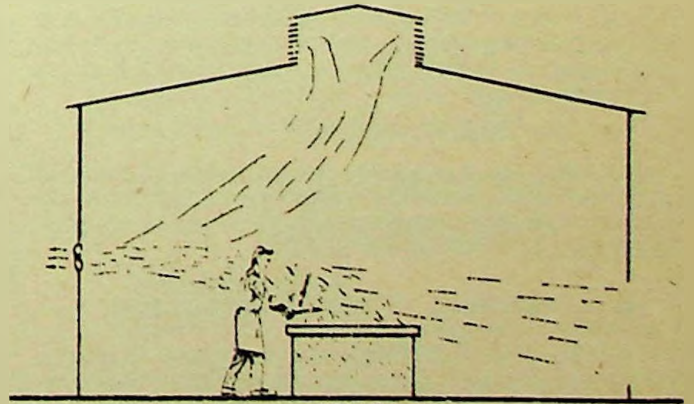

YANLIŞ Şekil: 2.

GENEL ASPIRASYON

DOĞRU
Şekil: 1

YANLIŞ
Şekil: 2

çekişlere yer verilmelidir. Dikkat edilecek bir diğer husus da, genel aspirasyon sisteminin, yerel aspirasyon sistemlerinin etkisini zayıflatarak yapı ve güçte olmasındır.

— Seyreltme Ventilasyonu:

Tamamen kapalı atölye, bölüm gibi ortamlarda bir yandan yerel aspirasyon ile zararlı maddeler dışarı atılırken, gerekli olan temiz hava da bir başka sistemden içeri basılmalıdır.

— Sürekli İşyeri Ortam Havası Kontrolü:

Yukarıda açıklanan ve diğer önlemler alındıktan sonra ortamın, sık sık sorun olan madde veya etkenleri özel detektör tüpleri veya deteksiyon cihazları ile kontrol ederek alınan önlemlerin yeterliliği denetlenmeli, gerekiyorsa yeni önlemler alınmalıdır.

D — İşçiye Yönelik Alınacak Önlemler:

— Eğitim:

Önlemlerin en etkini ve yararlısı, çalışanların, hangi tehlikelerle karşı karşıya olduğu, nasıl korunulacağı, alınan önlemlere nasıl uyacağı konusunda yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanan işgüvenliği ve işçi sağlığı eğitimleridir.

— Rotasyon veya Ekip Değişimi:

Bazı iş türlerinde, işin gereği alınan tüm önlemlere karşın yine de risk tamamen ortadan kaldırılamaz. Bu durumlarda uzmanların yapacakları değerlendirmeye bağlı olarak belirlenecek sürelerde değiştirilen ekiplerle iş sürdürülebilir.

— Kişisel Dozimetreler:

Özellikle röntgen ışınları, radyoaktif izotoplar veya bazı özel kimyasal maddelerle çalışan işçilerin üzerlerine takılacak dozimetre denilen araçlarla etkilenme riskinin var olup olmadığı saptanabilir ve gereken önlemler alınır.

— Kişisel Koruyucular:

Gözlük, maske, eldiven, baret vb. kişisel koruyucular en son başvurulacak fakat gerektiğinde kesinlikle kullanılması zorunlu araçlardır. Bu araçlar ancak, hangi tehlikeye karşı ne kadar ve ne sürede koruduğu bilinci ile kullanılırlarsa yararlı olurlar. Örneğin kanisterli bir gaz maskesi kişiyi klor gazına karşı koruyabiliyorsa aynı maske kesinlikle bir başka gaz için kullanılamaz.

Kişisel koruyucuların kullanılmasında, kişinin bunları kullanırken rahatsız olması hemen daima ihmale yol açmaktadır. Bu sakınca, en uygun koruyucuların seçilip, kullanacak kişilerin eğitilmesi ile çözümlenebilir. Unutulmamalıdır ki, hastalık veya sakatlık kişisel koruyucuların verdiği rahatsızlıktan çok daha büyük bir rahatsızlıktır.

— Yeterli Bakım Programı:

Çalışan kişilerin işe giriş muayeneleri ve periodik tıbbi kontrolleri, sorunların erken yakalanması ve gereken önlemlerin alınarak tedavilerin yapılması çoğu kez hayat kurtarıcı olmaktadır.

2 — FİZİKSEL ORTAM FAKTÖRLERİ:

Fiziksel ortam faktörleri arasında, çalışma ortamının kimyasal bileşimini belirgin bir şekilde değiştirmeyen, sıcaklık, nem, hava hareketi, aydınlatma, gürültü

ve iyonlayıcı ışınlar sayılabilir. Ancak bazı koşullarda fiziksel faktörlerin, ortamın kimyasal yapısına etkileri de söz konusu olabilir. Örneğin elektrik ark kaynağından yayılan, belirli dalga boyundaki mor ötesi ışınları oksijenden ozon oluşturarak ortam atmosferinin kimyasal yapısını değiştirirler.

Fiziksel faktörlerin, çalışanların sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine karşı alınacak önlemler, kimyasal faktörlerde olduğu gibi durum değerlendirilmesii yapılarak, kaynakta, ortamda ve kişi üzerinde uygulanır.

A — Termal Konfor Koşulları:

İnsanın tüm yaşam faaliyetleri, solunum, sindirimi, kas hareketleri hatta düşünmesi bir takım karmaşık kimyasal işlemler sonucu oluşur. Bu işlemler de en düzenli ve etkin biçimde 36.5-37°C vücut sıcaklığında oluşmaktadır. Bu sıcaklık bölgesinin dışına çıkıldığında artık vücut normal işlevlerini lâyıkı ile yapamaz ve insan kendisini çok rahatsız hisseder. İnsan, vücudunun sıcaklığını düzenleyen çok duyarlı bir mekanizmaya sahiptir. Ancak çevrenin sıcaklık, nem ve hava hareketi gibi termal koşullarının normal sınırların dışına çıkması durumunda düzenleme mekanizması zorlanabilir ve bazan çalışamaz duruma gelebilir. Örneğin, cam, seramik, metal endüstrisi gibi yüksek sıcaklık gerektiren ve üreten işlerde gerekli önlemler alınmazsa dikkatin dağılması, yorgunluk hissi ve sıcak çarpmasına kadar uzanan belirtiler görülebilir.

Bu konuda önlemler alınabilmesi, ortam koşullarının düzeltilmesi ve kişisel korunma yöntemlerinin seçilebilmesi amacı ile ölçme ve değerlendirmeler yapılır. Bu amaçla termometre, anemometre psikrometre vb. gibi araçlarla yapılan ölçmeler sonucu elde edilen veriler özel formül, diyagram ve yöntemlerle değerlendirilerek korunma ve iyileştirme önlemleri saptanır.

Bu konuda temel yöntem olarak, işyerinin planlanması aşamasında, yapılacak işin koşullarına bağlı olarak termal konfor önlemleri de (havalandırma, ısıtma, soğutma) planlanmalı ve inşaat-montaj aşamasında gerçekleştirilmelidir. Ancak genellikle bu yöntem üzerinde fazla durulmadığından önlemleri sonradan almak gerekmektedir. Bazı işkollarında da sonradan alınan önlemler üretimin bozulmasına neden olabilir. Örneğin pamuklu tekstil endüstrisinde nemi ve sıcaklığı azaltılmak olanaksızdır. Bu gibi durumlarda hava hareketini artırarak çalışanların rahatsızlığı azaltılabilir ancak bilimsel yöntemlerle ölçüler yapıldıktan sonra ne kadar bir hava hareketi gerektiği saptanmalıdır. Çok yüksek sıcaklıktaki fırınların, erimiş metal vb. işlemin çevresindeki kişilerin korunması sadece hava hareketi sağlanması ile giderilemez, bu durumlarda ısı kaynağı ile işçi arasınısıcaklık geçirmeyen perdeler konulabilir veya ısı geçirmeyen, yansıtan koruyucu giysiler kullanılır.

B — Aydınlatma:

Göz değişik ışık koşullarına uyum bakımından geniş bir yeteneğe sahiptir. Yetersiz veya uygun olmayan aydınlatma, iş verimini büyük ölçüde etkilemekte, yorgunluğa neden olmakta ve özellikle iş kazası olasılığını artırmaktadır. Yapılan işe en uygun aydınlatma yöntemi ve düzeyleri, araştırmalar ile saptanmıştır. Aşağıdaki tabloda bazı iş türleri için uygun olan aydınlatma düzeyleri "LÜKS" birimi cinsinden verilmiştir.

Koridor, merdiven	50	Lüks
Okuyup yazma	250 - 350	Lüks
Kaba montaj	200 - 350	Lüks
Orta montaj	500 - 1000	Lüks
Çok ince montaj	2000 - 5000	Lüks

İşyerlerinde aydınlatma sorununun çözümü, işyerinin, atölyenin veya fabrikanın kurulmasından önce tasarım aşamasında ele alınmalı ve sonra sürekli bakım ve denetim ile yeterli düzeyde tutulması sağlanmalıdır.

C — Gürültü:

Üzerinde önemle durmamız gereken gürültü, sadece işyerlerinin değil, fakat, günümüz yaşamında insanların büyük bir bölümünün sorunudur ve sorunun olumsuz etkileri giderek büyümektedir. İnsanın ruhsal ve fizik yapısını olumsuz yönde etkileyen gürültüyü tanımlayabilmek için sesin fiziksel nitelikleri ve işitme konusuna kısaca değinmekte yarar vardır.

Gürültüyü, kısaca "istenmeyen ses" olarak tarif ederiz. Ses titreşim (dalga) olayıdır. Hava yolu ile kulağa ulaşan belirli frekanslardaki titreşim enerjisi ses duygusu ve yorumunu oluşturur. Şiddet (veya basınç), frekans ve süre gürültüyü karakterize eden, kişinin fizyolojik işlevleri ve işitmesini etkileyen önemli faktörlerdir. Örneğin işitme organında yüksek frekanslı (tiz) sesler alçak frekanslı (pes) seslerden daha çok olumsuz etkiye sahiptirler. Olumsuz etkiler, uzayan etkilenme süresine bağlı olarak artar.

Gürültü şiddetinin birimi "Desibel"dir.

Birim zaman içerisinde ses basıncı değişimi sayısı veya birim zamandaki titreşim sayısı "frekans" olarak adlandırılır ve "Hertz" (c/sec) birimi ile verilir. Genç ve normal bir insanın kulağı 16 - 20000 Hz aralığındaki frekansları içeren sesleri algılayabilir. Kulağın orta ve yüksek frekanslardaki sesleri algılama yeteneği çoğu kez ilerleyen yaş ile orantılı olarak azalır.

Gürültünün, üzerinde durulması gereken en önemli etkisi kişide oluşturduğu işitme kaybıdır. Bu kayıp geçici veya sürekli olabilir. Geçici işitme kaybı, kısa bir süre etkisinde kalan gürültülü ortamdan uzaklaştıktan bir süre sonra (genellikle bir-iki saat) ortadan kalkar. Ancak aynı gürültü ile uzun süreler (aylar ve yıllarca) etkilenme sonucu oluşan işitme kaybı tümü ile geriye dönmeyi ve orta kalan kayıp, sürekli işitme kaybının bir ön belirtisidir.

Sürekli işitme kaybı, belirli bir gürültü düzeyi, etki süresi ve frekansa bağlı olarak kişiden kişiye değişebilir. Ancak genel olarak ortalama 10 yıl etkilenmeden sonra ortaya çıkmaya başlar. İşitme kaybı, başlangıçta 4000 - 6000 Hz bölgesinde oluşur. Etkilenmenin süregelmesi bu frekans bölgesini giderek genişletir. Bu başlangıç döneminde kişi, oluşan işitme kaybının farkında olamaz. Çünkü konuşmaları duyar. Ancak süregelen etkilenme, yaşlanmanın da katkısı ile konuşma frekansları bölgesine indikçe kişi, işitme kaybını farketmeye başlar. Gürültünün neden olduğu sürekli işitme kaybı iki taraflıdır ve tedavisi yoktur.

Yapılan araştırmalar sonucunda İnsan Organizmasının, işitme sağlığı açısından etkilenmesi için or-

tamdaki gürültü düzeyine bağlı olarak izin verilebilen maksimum çalışma süreleri saptanmıştır.

Türkiye'de İşyerlerinde, ortamdaki gürültü düzeyine bağlı güvenli çalışma süreleri 11 Aralık 1986 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan aşağıdaki biçimde hükme bağlanmıştır.

Gürültüye Maruz Kalınan Süre (Saat/Gün)	Max. Gürültü Seviyesi (dBA)
7,5	80
4	90
2	95
1	100
0,5	105
0,25	110
1/8	115

Gürültü düzeyinin ölçülmesi ve analiz için ses düzeyi ölçü aletleri, frekans analizörleri ve kişisel veya ortam gürültü dozimetreleri kullanılır. Elde edilen değerlere göre önlemler saptanır. Bu konuda düşünlenecek ilk önlem, gürültünün kaynağında yok edilmesi veya azaltılmasıdır. Bu amaçla kaynağın perdelenmesi, sistemin yenilenmesi veya yöntemin değiştirilmesi, sürekli bakım ve ses emici yüzeyler kullanılarak ikincil yansıma kaynaklarının ortadan kaldırılması gibi önlemler uygulanabilir. Ancak bir çok iş türünde örneğin mekikli dokuma tezgahlarının kullanıldığı tekstil endüstrisinde bu olanaksızdır. Bu nedenle gürültü, alıcıda yani kulakta engellenir. Bu amaçla çeşitli türlerde kulak tıkaçları ve tüm kulak kepçesini örten kulak koruyucuları kullanılır.

Kulak koruyucularında, özellikle kulak tıkaçlarında, diğer kişisel koruyucularda olduğu gibi kullanma problemleri ortaya çıkmakta, işçiler ağrı, uğultu, başdönmesi gibi şikayetlerle tıkaçları takmak istememektedirler. Bir başka itiraz da tıkaçlarla kapatılmış kulakların gerekli sesleri de işitemeyeceği dolayısı ile iş kazası olabileceği sorusundan kaynaklanmaktadır. Ağrı gibi rahatsızlıklar olabilir ve bu şikayetler basit bir eğitim - alıştırmaya programı ile giderilebilir.

Şöyle ki:

Programın 1. günü tıkaç sabah veya vardiyanın ilk yarısında sadece 30 dakika süre ile takılır. İkinci yarıda bu süre 1 saate çıkarılır. 2. gün sabah ve öğleden sonra 1'er saat, 3. gün sabah ve öğleden sonra 2'şer saat, 4. gün 3'şer saat ve 5. gün tüm vardiyaya süresince takılır. Bu alıştırmaya programından sonra şikayetlerin kalmadığı görülecektir.

Tüm bunların yanısıra gürültülü işlerde çalışanlara işe girişlerinde ve bundan sonra düzenli aralıklarla (örneğin 6 ayda veya yılda bir) odimetrok kontrolleri içeren kulak muayenelerinin yapılması gereklidir.

İŞYERLERİNDE SAĞLIK HİZMETLERİ

TANIMLAMA

İşyerlerinde uygulanan koruyucu hekimlik, İŞ HİKİMLİĞİ adını alır. Amacı, İŞÇİ SAĞLIĞININ gereklerini yerine getirmektir. İşçi sağlığı, her meslekte çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerini en yüksek dü-

zeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek zararları önlemek, işçiyi fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek ve böylece işi insana ve insanı işine adapte etmeyi amaçlayan bir tıp dalıdır.

Şu halde, AMAÇ:

- a) Çalışanlara en yüksek sağlık kapasitesi sağlamak.
- b) Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak.
- c) İş ve işçi arasında mümkün olan en iyi uyumu sağlamak.

İŞ HEKİMİNİN GÖREVLERİ

A — TIBBİ GÖREVLER

a) İşçilerin işe giriş muayenelerinin yerine getirilmesi (Bu muayenenin amacı, işçinin fiziksel ve ruhsal yeteneklerine uygun işlere verilmesidir. Bu amaca varabilmek için, muayeneyi yapan hekimin işçinin çalışması söz konusu olan işin özelliklerini bilmesi gerekir. (Tıbbi bakımdan iş analizleri)

b) Aralıklı kontrol (periyodik muayeneler) muayenelerinin yapılması. (İşyerlerindeki belirli etkilerin ve koşulların işçiler üzerine yapabileceği olumsuz etkileri ortaya çıkarır, erken teşhis ve tedaviyi amaçlar.)

c) Meslek hastalığı dışında ve üç haftadan uzun, işten uzaklaşmalarda, bütün meslek hastalıkları ve iş kazalarından sonra işe tekrar başlarken, (Geçirilen hastalığın sonunda işçinin fiziksel ve ruhsal durumunu saptayarak yapacağı işe uyum durumunu belirlemek amacı ile).

d) Aşıların düzenli olarak yapılması.

e) Özelliği olan işçilere, bu arada, ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlara, gebe ve emzikli kadınlara, 18 yaşından aşağı gençlere, iki yaşından küçük çocuğu olan annelere, malûl ve arızalılara, alkoliklere, birden fazla iş kazası geçirmiş işçilere özel bir ilgi ve ihtimam sağlanması.

f) Kaza halleri için işyerinde ilk yardım organizasyonu ve acil tedavinin sağlanması.

g) Kadın işçilerin çalıştırıldığı işyerlerinde ilgili Tüzük gereği oluşturulan Kreş ve Çocuk Bakımı Yerlerinde barındırılan çocukların sağlık kontrollerinin yapılması ve genellikle bu yerlerin sağlık şartlarına uygunluğunun denetlenmesi.

B — İŞYERİ HEKİMİNİN TEKNİK GÖREVLERİ

a) Çalışma ortamının özelliklerini saptamak ve sağlığa zararlı olanları izlemek.

b) İş kazaları ve meslek hastalıklarının nedenlerini bilmek ve tekrarını önlemek.

c) İş analizleri yaparak iş ve işçi arasında karşılıklı uyumu sağlamak.

d) İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarına katılmak.

C — SAĞLIK EĞİTİMİ

İşçilerin kişisel hijyen, işçi sağlığı, beslenme ve kişisel koruyucular konuları gibi önemli sağlık konularında eğitilmeleri.

D — BESLENME

Yapılan işin gerektirdiği enerji gereksinmesini sağlayacak beslenmenin saptanması ve sağlanması.

E — İDARİ İŞLER

Dosya ve arşiv tutma. İstatistikleri hazırlama. Gereklili raporları yazma.

F — ARAŞTIRMA

İşyeri koşullarının işçiler üzerine yapabileceği çeşitli etkilerin neler olabileceği konusunda bilimsel araştırmalar.

ULUSLARARASI ÇALIŞMA TEŞKİLATI TAVSİYE KARARI 112

Dünya Sağlık Teşkilatı ile Uluslararası Çalışma Örgütü kurdıkları müşterek komisyonda işçi sağlığını tanımlamışlardır. Buna göre :

1. İşçileri, işyerlerinden ya da işin yapıldığı koşullardan kaynaklanabilecek her türlü zarardan korumak.

2. Özellikle işin işçiye uygun hale getirilmesi ve işçilerin uygun oldukları işlerde çalıştırılmaları ile işçilerin fiziksel ve ruhsal uyumuna katkıda bulunmak.

3. İşçilerin mümkün olan en yüksek düzeyde fizik ve ruhsal iyilik durumlarını oluşturmak, devam ettirmek ve katkıda bulunmak;

amaçlarıyla kurulan hizmettir.

1959 yılında İşyeri Sağlık Hizmetleri Organizasyonu ile ilgili Cenevre Genel Konferansı yukarıda özetlenen tanımlamayı ilke olarak benimsemiştir.

MESLEK HASTALIKLARI

TANIMLAMA

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 11'nci maddesi, meslek hastalıklarını şöyle tanımlar:

"Meslek hastalığı, sigortalının çalıştırdığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yükümlü şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhl arıza halleridir. Bu kanuna göre tesbit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerinde çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır."

SINIFLAMA

Meslek hastalıkları, Sosyal Sigortalar sağlık işlemleri tüzüğünde gösterilmiş ve beş grupta toplanmıştır. Bu listede hastalıkların belirtileri, hangi işlerde görüldükleri (yükümlülük süresi) gösterilmiştir.

Yükümlülük süresi bir işçinin sigortalı durumu ortadan kalkmasına rağmen daha ne kadar sigorta güvencesinde olduğudur.

Listedeki meslek hastalıkları şu gruplarda toplanmıştır:

1. Kimyasal maddelerden olanlar
2. Mesleki deri hastalıkları
3. Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları
4. Mesleki bulaşıcı hastalıklar
5. Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları

Sözü edilen liste dışındaki bir hastalığın mesleki olduğu kanısında, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kuruluna müracaat edilir.

MESLEK HASTALIKLARININ ÖNEMİ

Meslek hastalıklarının sayıları hakkında SSK istatistikleri çok yetersizdir. Bunun başlıca nedeni, meslek hastalığı tanısının konulmasındaki güçlüğüdür. Tanı konulamayınca hastalık tanınip istatistiklere girememektedir. Bu özellik, işçi sağlığı hizmetlerinin niteliğinin düşüklüğünü gösteren bir ölçüttür.

SSK verilerine göre, 1987 yılında 736 meslek hastalığı görülmüştür. Bunların içinde en sık görüleni 426 vak'a ile kömür madenciliğinin neden olduğu hastalıklar ile, 158 vak'ayla ağaç ve mantar mamullerinin yol açtığı meslek hastalıkları dikkatli çekmektedir. Bunları 157 vak'a ile dokuma sanayii takip etmektedir. Ancak gözlemlerimiz, memleketimizde gürültüye bağlı sağırılık ile pamuklu fabrikalarında bissinoz ve deri hastalıklarının yaygın olduğunu, fakat teşhis edilemediğinden, istatistiklere girip, önemini belirtmediğini göstermektedir.

BAŞLICA MESLEK HASTALIKLARI

Meslek hastalıkları içinde en çok görülen üç tanesi ile yaygın olduğunu sandığımız gürültüye bağlı sağırılık ve bissinoz kısaca gözden geçirilecektir.

Kurşun ve Kurşun Tuzları

Kurşun ve kurşun tuzları sanayide çok eskidenberi kullanılmaktadır. Kullanıldığı başlıca işler şunlardır:

- Akümülatör yapımı
- Matbaa işleri
- Boya, emaye
- Seramik
- Kurşunlu boyalarla boyanmış eski maden ve ağaçların kaynakla parçalanma veya yakılması işleri (Örneğin, eski gemilerin parçalanması).

Vücuda Girişi : Kurşun vücuda üç yoldan girer.

1. Ağızdan. Ele bulaşır ve ağıza sürülürse, sindirim yoluna girer.

2. Solunum. İnce toz ve buharlar.

3. Deriden. Benzine karıştırılan kurşunlu maddeler bu yoldan girer.

Belirtiler: Kurşun koluğu. Göbek etrafında zaman zaman gelen ve şiddeti çok olan ağrılardır. Kusma, kabızlık ile beraberdir. Hasta kansızdır ve tansiyonu yüksek sekebilir.

Ağır vak'alarda felçler görülür.

Diş etlerinde morumsu çizgi vardır.

Tanı : Yukarıdaki belirtiler ve idrar ile kan tahlili ile tanıyı koydurur.

Koruma : İşyerlerinin temizliği, havalandırılması, yer ve duvarların yıkanması. İşçilerin üç ayda bir kan ve idrar tahlilleri ile muayenelerinin yapılması, kurşun zehirlenmesi başlamış olanların hemen tedaviye alınması.

En Önemli Tedbir : İşyerlerinde sigara içmemek, yemek yememek, işten çıkınca el ve ağız, yüzü çok iyi yıkamak, iş elbiselerini çıkarıp işyerinde bırakmak.

DİKKAT : Yoğurdun, kurşun zehirlenmelerinde korma ve tedavi edici özelliği yoktur.

Pnömokonyozlar :

Tozlardan ileri gelen solunum yolu hastalıklarına pnömokonyoz denilir. Tozun cinsine göre hastalık değişir. Memleketimizde en önemlileri şunlardır:

Slikoz, antrakosilikoz

Asbestos,

Bissinoz.

Silikoz ve antrakosilikoz: Memleketimizde en sık görülen meslek hastalığıdır. Hastalığın nedeni silis tozlarıdır. Bu tozlar kaya, kum içinde bulunur. Bu nedenlerle madenler, özellikle kömür madenciliğinde, taş ocakları, dökümhaneler, seramik işleri, kum ile çalışan bütün yerlerde silikoz tehlikesi vardır.

Belirtileri : Yıllar boyu herhangi bir belirti görülmez. Ancak röntgen muayenesi yapılırsa, işçinin silikoza yakalanmış olduğu anlaşılır. Zamanla, yıllar geçtikçe yavaş yavaş bir nefes darlığı ortaya çıkar. Nefes darlığı bazen yavaşlar, bazen hızla ilerler. Buna öksürük, balgam, bazen kanlı balgam eklenir. Sık sık tüberkülozla birleşir. Sonunda kalp yetersizliği ve ölüm olur.

Asbestoz : Asbest (amyant)'den gelen bir pnömokonyozdur. Asbestten yapılan malzemenin sıcaklığı geçirmemesi ve yanmaması nedeniyle çok kullanılır. Asbest tozları, akciğerlerde yapısal değişiklikler yaparak, akciğerin elastikiyetini kaybettirir ve kansere neden olur.

Asbestoza yakalanmak için, silikozda olduğu gibi, 10-20 sene gibi çok uzun zaman asbest tozları ile karşılaşmak gerekir.

Hastalığın başlıca belirtisi nefes darlığıdır. Buna zamanla göğüste ağrılar ilave olur. Kalp yetersizliği ortaya çıkar. Balgam ve öksürük vardır. Asbest tozlarına

maruz kalanlarda (15-20 sene) akciğer, karın zarı kanserleri görülür.

Bissinoz : Pamuk, keten ve kendir tozlarından ileri gelir. Genellikle pamukla çalışan işçilerin % 40'ında, 10-15 yıl çalıştıktan sonra ortaya çıkar.

Hastalığın belirtileri üç devre gösterir:

Birinci Devre. Hasta, pazartesi günleri hafif ateşlenir, işbaşı yaptıktan iki saat kadar geçtikten sonra göğsünde sıkışma, öksürük hisseder, nefes darlığı başlar. Kısa bir müddet sonra iyileşir.

İkinci Devre. Nefes darlığı ve öksürük, göğüs sıkışması, pazartesiye izleyen günlerde de devam eder. İşçi toz olan yerden uzaklaşırsa, şikayetleri kaybolur.

Üçüncü Devre. Nefes darlığı ve öksürük devamlı olur. İşçinin çalışması ileri derecede güçleşir.

Pnömonyozlarda Koruma :

1. İşe giriş muayenesi
2. Periyodik muayeneler
3. Çalışma atmosferinin kontrolü
4. Yasal önlemler (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü 76'ncı ve 187/1'nci maddesindeki teknik tedbirler)

Organik Fosforlu Maddeler :

Bu maddeler, tarım ilaçları ile ev haşereleri için kullanılan ilaçları kapsar. Bunları imal eden ve kullananlar için zehirlenme söz konusudur.

Hiçbir önlem almadan zehirlenmelerde birkaç saatte, birkaç güne kadar değişen bir kuluçka devresinden sonra karın ağrısı, ishal, bulantı, ağızdan bol tükürük, göz yaşının artması, göz bebeklerinde daralma, nabızın yavaşlaması ve tansiyon düşmesi, Hareketlerde koordinasyon olmaması, adalelerde titreme ve kasılmalar, sonrası ölüm.

Tanı konulurken kullanılan tarım ilacının kufusunu dikkatle okumalıdır. Kat'i tanı laboratuvar muayenesi ile konulur.

Koruma : Tarım ilacı kullananlar eldiven, maske ve iş elbisesi kullanmalı, ilacı rüzgara karşı püskürtmemelidir. Kullanırken sigara içilmemelidir. Herhangi bir nedenle elbiseler bulaşırsa soyunmalı, kirlenmiş elbiseleri yıkamadan giymemelidir. El ve yüz yemekten evvel çok iyi yıkanmalıdır.

Eriticiler :

Bugün sanayide eriticiler (solventler) çok çeşitli yerlerde kullanılmaktadır. Bu maddelerin başında tinerler gelir. Tiner içindeki maddelerden en tehlikelisi benzen denilen bileşiktir. Benzenin tinerlerde ve her türlü yapıştırıcılarda % 1'den fazla olmaması gerekir. Aksi halde, yüksek miktarda benzen kapsayan eriticiler ve yapıştırıcılar, vücutta kan yapıcı organ olan kemik iliğini etkiler. Bazen öldürücü kansızlık, bazen de, kan kanseri denilen lösemi yapar.

Koruma için, kapalı işyerlerinde havalandırma olmalı. Benzen kapsayan eritici ve yapıştırıcılar kullanılmamalıdır.

BESLENME VE ÇALIŞMA HAYATI

Yetersiz ve dengesiz beslenme nedeniyle ortaya çıkan sorunların, hastalıkların yanında aşırı ve yine dengesiz beslenme ile şişmanlık, çeşitli metabolizma hastalıkları, kalp-damar hastalıkları gibi sorunlar da karşımıza çıkmaktadır.

Beslenmenin nasıl, hangi tür gıdalarla ve ne şekilde yapılması gerektiği hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak burada önemli bir sebep olmaktadır.

Beslenme konularında, çocuklara ve gençlere, yaşlılarla gebelere ayrı bir yer vermek lazımdır. Şu husus unutulmamalıdır ki, kötü beslenen çocukların zekâ gelişimi de düzeltilemeyecek şekilde bozulduğundan, bunların ilerideki yaşlarda eğitilmeleri zorlaşmaktadır. Böylece topluma faydalı olamayacak yetişkinler olarak karşımıza çıkacak olan bu kişiler, yaşantılarının devamı süresince de bu düzensizliğin etkisi altında kalacaklardır.

Diğer taraftan aşırı beslenmenin de birçok sorunlar ortaya çıkardığı bir gerçektir. İhtiyaçtan fazla besin tüketimi çeşitli hastalıklara, mesela şeker hastalığı, safra kesesi hastalıkları, solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları, fıtık, düztabanlık, kemik bozukluklarına yol açmaktadır.

Yeterli beslenen insanlar; kuvvetli, yetenekli, fizik ve psikolojik yönden normal toplumlar oluştururlar ve ancak böyle toplumlar, çalışma düzeninin geliştirilmesinde, ekonomik kalkınmada en değerli ve güvenilir güç kaynağını teşkil ederler.

Yaşantımıza sağlıklı devam edebilmek için gerekli olan besin gruplarını 5 bölümde inceleyebiliriz.

I. PROTEİNLER :

Vücudun temel taşlarıdır. Büyüme, yıpranan dokuların onarımı, organların düzenli çalışması için yeterli kadar protein alınması lazımdır. Günde alınması gereken en az protein miktarı kilo başına 1 grm'dir. Bunun en az yarısı hayvansal protein olmalıdır. Bunların bir kısmı et, yumurta, süt, peynir gibi hayvansal, bir kısmı da nohut, fasulye gibi bitkiselidir. Dengeli beslenme için her iki çeşit proteini yemek lazımdır.

II. KARBONHİDRATLAR :

Vücudun çalışması için enerji sağlar (Şeker, un gibi)

III. YAĞLAR :

Organların etrafını sararak dış etkenlerden korur. Bunlar da enerji kaynağıdır. Damarların korunması için sulu bitkisel yağlar yenilmelidir.

IV. VİTAMİNLER :

Protein yağ ve karbonhidratların enerjiye ve vücut dokularına yararlı hale çevrilmesi işlemlerini düzenlerler.

V. MADENSEL MADDELER :

İskeletin yapı taşıdır. Ayrıca besin maddelerinin enerjiye dönüşmesi için gerekli oksijeni taşırlar.

Bütün bunların yanında vücut makinasının işlemesi yeterli kadar su temini ile mümkündür.

Gruplaştırdığımız bu besin maddelerinin şüphesiz birçok çeşitleri vardır. Bu çeşitlerin herbiri ayrı ayrı gereklidir.

Mesela, kalsiyum görevini demir yapamaz. Tek bir çeşit protein almakla yeterli beslenme olamaz.

Bu nedenle insanın normal büyümesi, sağlıklı ve güçlü yaşaması için herbirden yeterli kadar alınması gereklidir.

Yiyecek ve içeceklerimizi ihtiva ettikleri besin grupları ve vücuda sağladıkları yarar yönünden 5 esas grupta toplayabiliriz.

I. ET, YUMURTA, KURUBAKLAGİLLER :

Bu gruptaki yiyecekler proteinden zengindirler. Etler, balıklar, kümes hayvanları, süt ve mamülleri, yumurta hayvanı proteinleri; fasulye, nohut, bezelye, mercimek, yağlı tohumlar vb. bitkisel proteinleri ihtiva eder.

II. SÜT VE TÜREVLERİ :

Süt, yoğurt, peynir, çökelek ve benzeri yiyecekler bu gruba girer. Bu besinler kalsiyum, A ve bazı B vitaminleri ile proteinden zengindir. Büyümeye büyük etkileri vardır.

III. SEBZE VE MEYVELER :

Turuncgiller, çilek, şeftali, domates, patates yeşil yapraklı sebzeler C vitamini, sarı sebze ve meyveler (havuç, kayısı) A vitamininden zengindir. Ayrıca B vitaminleri, E ve K vitaminlerini ihtiva ederler.

IV. TAHILLAR VE TÜREVLERİ .

Ekmek, pirinç ve bulgur, makarna, unlu yemekler (börek, çörek) bu gruba girer. Bunlar karbonhidratlardan zengin besinlerdir. Vücuda enerji sağlarlar. Bu besinlerde protein de vardır.

V. YAĞLAR VE TATLILAR :

Vücuda enerji sağlarlar. Tereyağında A vitamini, bitkisel yağlarda E vitamini bulunmaktadır.

Dengeli bir beslenme uygulaması için her grup yiyecek maddesinden yeterli miktarda tüketmek lazımdır.

Beslenme proteinleri ele alınırken, yaş grupları, cins farkları, gebelik, emzicilik durumu, çalışma ortamının özellikleri gibi hususlar dikkatle izlenmektedir.

Batı ülkelerinin çoğunda, kaliteli işgücünü kendine çekmek ve elinde tutmak için, konforlu bir çevrede servisi yapılan ve yenen yemeklerin etkisi göz önünde tutulmaktadır. İşyerinde temin edilen bir öğün yemeğe, işçinin yaşantısını yükseltmenin ne sağladığını geliştirmenin bir aracı olarak bakılmaktadır. İyi planlanan bir öğünün iş verimi üzerinde olumlu etkisi artık kabul edilen bir gerçektir. Bu nedenle öğünlerin tanzimi, işçi sağlığı hizmetlerinin entegre bir parçası haline gelmiştir.

Öğünlerin kalori değeri yapılan işin ağırlığına göre hesaplanmaktadır. Fizik çalışma için en uygun yarıkt karbonhidratlar olmakla beraber, kan şekerini optimal düzeyde tutmak, yeterli miktarda protein ve yağ temin etmek zorunludur.

Esasen işyerlerinde beslenme programını, bölgenin gıda durumuna ve alışkanlıklarına, nüfusun genel beslenme durumuna dayandırılmalıdır.

Beslenme ile ilgili diğer bir husus da işyeri ortamı şartlarıdır. Mesela, çok sıcak bir ortamda çalışan işçiler terleme nedeni ile su ve tuz kaybına uğrarlar. Bu durumda çalışanlara daha fazla sıvı ve tuz vermek lazımdır.

Yine çalışma ortamındaki toksik maddelerle besinler arasındaki ilişki uzun zamandan beri tartışılan bir konudur. Kurşunun, kalsiyum metabolizması ile ilişkisi ileri sürülerek, kurşun zehirlenmesinden korunmak için kalsiyumdan zengin süt, yoğurt gibi besin maddelerinin yenmesi tavsiye edilmiştir. Bugün kurşun ve diğer ağır metaller veya organik çözücüler ile zehirlenmelerde süt ve yoğurt gibi maddelerin koruyucu tesirleri olmadığı anlaşılmış bulunmaktadır. Ancak bu besinler protein yönünden zengin olmaları nedeniyle yeterli beslenenler için takviye yönünden önemlidir.

Bu gibi zararlı, tehlikeli maddelerle çalışanlar için en etkili yol, teknik ve tıbbi koruma yöntemlerinin uygulanmasıdır.

Gece çalışma sırasında, insan vücudunda bazı fizyolojik değişimler meydana gelir. Fizik aktivite gece saatlerine döner. Normalde vücut ısı sabah saat 6'dan gece yarısına kadar gayet yavaş yükselme gösterirken, gece vardiyasında çalışanlarda bu artma saat 18'de başlar. İşyerinde verilen yemek bu duruma uyandırarak, mesela 22-6 vardiyasında saat 24-01 arasında verilmelidir.

Türk İş Mevzuatında, işçiye yemek verilmesi hususu ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak toplu iş sözleşmeleri ile hal yoluna gidilmektedir.

Burada işyeri hekimine de bazı görevler düşmektedir. İşçi beslenmesi hakkında ilgililere bilgi verilmesi, özel diyet sorunu olanlara yardım edilmesi, besin maddelerinin muhafazası ve yemek hazırlanmasında modern yöntemlerin uygulanması, yiyeceklerin hijyenik ve besin değerlerini kaybetmeden pişirilmesi, yemek listelerinin yeterli ve dengeli beslenme amacına uygun olarak düzenlenmesi, hatta yemek sonrası bulaşıkların sağlık şartlarına uygun biçimde yıkanmasının temini gibi...

Ancak sağlıklı kişiler yeterli çalışma gücüne sahiptir. Sağlığın temeli ise dengeli ve yeterli beslenme imkânlarına sahip olabilmektir.

İŞ KAZALARI

TANIMLAMA

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 11'nci maddesi, iş kazalarını tanımlamıştır.

"İş kazası, aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhca arızaya uğratan olaydır:

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolaşısıyla,

c) Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında.

NEDENLERİ

İş kazalarının oluşumunda çeşitli faktörler oluyar. Her kazada bu çeşitli faktörler aranmalı ve kazaya neden olma derecesi dikkatle incelenmelidir. Bu nedenleri başlıca üç grupta toplamak mümkündür.

a) Çevresel olanlar: Aydınlatma, ısı, nem, gürültü, makinalar, ihmalkârlık vb.

c) Eğitim yetersizliği.

Bu değişik faktörlerin iş kazasına neden olmaması için koruma önlemlerinin belirlenmesinde, her kazanın sebebini analiz etmek, gereken önlemleri alarak, kazanın tekrarını ortadan kaldırmak mümkündür.

Ülkemizde, Sosyal Sigortalar İstatistiklerine göre 1990 yılında 155.857 iş kazası olmuştur. Bu kazaların başlıca nedenleri şunlardır:

Makinalardan ileri gelenler	% 7.96
Düşmeler	% 7.0
Yanmalar	% 0.18
Motorlu Taşıtlar	% 1.26

Ancak, SSK İstatistikleri kazaların hakiki nedenini gösterememektedir. Örneğin, makinaların neden olduğu kazalar % 7.9 gibi yüksek bir orandır. Acaba bu kazaların oluşumunda makinelerde koruyucular mı eksikti veya yetersizdi? İşleyişleri mi bozdu? Yerleştirilmesi ve bakımı mı yapılmamıştı? Işık mı yetersizdi? İşçi yorgun ve dikkatsiz miydi? gibi, pek çok sorular arka arkaya dizilebilir. Bunların cevabını genel İstatistikler içinde bulma olanağı yoktur. Bu yüzden, her kazanın ayrı ayrı incelenerek nedenlerinin bulunması gerekir.

ÖZELLİKLERİ

a) SSK İstatistiklerine göre kazaların % 24.52'si, 1-3 işçi çalıştıran küçük işyerlerinde meydana gelmektedir. Elliden az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelen kazalar, bütün kazaların % 65'idir. Bu durum, küçük işyerlerine önem vermenin gerektiğini gösterir.

Hatırlanması gereken husus: Elliden az işçisi olan işyerlerinde, hekim çalıştırma zorunluluğu olmadığı gibi, işçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları da yoktur.

b) İş kazalarının % 41'ini kadımları 1 yıldan az olan işçilerde görülmüştür. Bu durum, iş kazalarının oluşumunda eğitim ve tecrübenin, alışkanlığın eksik olmasının önemli göstergesidir.

c) İşe başladıktan sonraki 1 saat içinde meydana gelen iş kazalarının nisbeti % 27.27'dir. İşe uyum sağlamanın sonucudur.

d) İş kazalarının % 31.65'i sakatlıkla sonuçlanmaktadır. Bunların % 4'ü 14-35 yaş grubunda meydana gelmektedir. Bu durum genç nüfus için ileri derecede önemlidir.

e) Kazaların % 91.1 ölümle sonuçlanmaktadır. Bu ölümlerin % 73.7 kazayı takiben hemen meydana gelmektedir.

f) Kazaların işkollarına göre şöyle bir dağılım göstermektedir:

İnşaat işkolunda 29.682 iş kazası olmuştur. Bütün kazaların % 18.6'sını oluşturur.

Metalden eşya imalinde kaza sayısı 16.559'dur. Kazaların % 10.62'sidir.

Kömür madencilliği 15.093, kazaların % 9.4'üdür.

Makina imal tamirati 9.608, kazaların % 6.2'sidir.

g) Ölümlü iş kazaları 512 ile İnşaat, 399 ile kömür işkolunda başta gelmektedir.

Yukarıda belirtilen 1990 verileri, korumada önemin hangi işkollarına ağırlık verilmesi gerektiğini göstermektedir.

KORUMA

Kaza yapabilecek sebepleri önceden araştırmak, denetlemek ve önlemleri almak gerekir.

Kazalara karşı koruma önlemlerini kısaca aşağıdaki gibi sınıflamak mümkündür:

a. Eğitim, Çalışma hayatı ile ilişkili herkese koruma bakımından eğitim yapılması gerekir.

b. Makinalarla ilgili teknik önlemler. Her işyerinde ve her makinalara göre değişir.

c. Çevresel önlemler. Kaza nedeni olabilecek çevresel faktörlere inceleyip düzeltmekle mümkündür.

d. Organizasyonla ilişkili önlemler. Yorgunluk, fazla mesai gibi organizasyona ait özellikler gözden geçirilmelidir.

e. İnsana ait faktörler. Tecrübesizlik, dalgınlık, işe uyumsuzluk gibi insana ilişkin nedenler aranıp bulunmalıdır.

YASAL ÖNLEMLER

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün beşinci kısmı ile, Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük, teknik yönden alınması gereken tedbirleri belirtmektedir.

İLK YARDIM

İlk yardım, yaşamı herhangi bir nedenle tehlikeli duruma girmiş olan bir kişiye yapılan ilk tıbbi müdahalelerdir.

İlk yardım tıbbi yardım yetiştirilinceye kadar devam eder.

İlk Yardımın Prensipleri;

1 — Yardıma muhtaç vak'anın özelliklerinin tanınması.

2 — Yapılacak müdahalenin mevcut şartlar ve imkanlarla en uygun bir şekilde tatbiki,

3 — Kazalının bir zarara uğratılmadan taşınmasının teminidir.

Günlük yaşamımızda, evde, yollarda, işyerlerinde türlü kazalarla karşılaşmaktayız. Yeterli ve gerekli ilk yardım uygulamaları ile, kazaya uğrayanların büyük çoğunluğunun herhangi bir sakatlığa veya hastalığa uğrayanların yeniden hayata döndürülmeleri mümkündür. Bunun için büyük, küçük herkesin basit ilk yardım teknikleri hakkında bilgi sahibi olması gereklidir.

İyi bir ilk yardımcı olabilmek için en az 18-20 saatlik bir ders programının izlenmesi lazımdır. Fakat, özellikle endüstride, iş kazalarının büyük sayılara ulaştığı işyerlerinde, hemen her vardiya çalışanları arasında birkaç ilk yardımcının bulunması da giderek önem kazanmaktadır. Bu nedenle özet halinde bazı basit uygulamalara yer vermek istiyoruz.

PANSUMAN

Yara üzerine veya havale olmuş vücut bölgelerine konan bir örtüdür.

- a. Kanamayı durdurmak için,
- b. Yaraları mikroplardan korumak için,
- c. Yaranın çabuk iyileşmesini sağlamak için,
- d. Yarayı diğer dış etkilere korumak için kullanılır.

Pansumanlar, koruyucu, emici, basınçlı ve yaş (ıslak sıcak-ıslak soğuk) pansuman olarak tatbik edilir.

Pansuman yapılacaktır:

1. Yaranın herhangi bir yerine çıplak parmakla dokunmayınız.

2. Kullanılacak şeyler steril gaz bezi veya temiz tülbent olmalıdır.

3. Kullandığınız pansuman takımını kirliletmeyiniz, kazalıyı hırpalamadan ve yarayı zedelemekten tatbik ediniz.

4. Pansumanın üstünü kâfi miktarda pamuk ile örtünüz.

5. Gaz bezinin yaraya gelecek yüzüne elle dokunmayınız.

6. Göze yakın yarada alkol kullanmayınız.

7. Soğuk yaş pansuman, deri altı şişme ve kanamayı önlemede işe yarayabilir. Açık yaralarda bu pansumanı kullanmayınız.

SARGILAR :

Pansumanları yerinde koruyabilmek, herhangi bir bölgeye basınç yapmak ya da organları belirli bir biçimde tutmak için kullanılan araçlara sargı ismi verilir.

Üç tür sargı vardır :

1. Silindirik sargılar,

2. Üçgen sargılar,

3. Özel sargılar, (titik bağları, korseler, T sargılar, simit sargılar vb.)

Pratikte sargılar, en fazla, pansumanların üzerinde, kırık tesbitlerinde, atelleri yerinde tutmak için, burkulma ve incinmelerde tesbit ve destek için, kazalının kaldırma ve taşınmaları sırasında kullanılır.

KANAMALAR :

Damarlarda dolaşan kanın herhangi bir etki sonucu damardan dışarı akmasına kanama denir.

Başlıca kanama nedenleri:

1. Yaralanmalar,
2. Kırık, çıkık ve burkulmalar,
3. Düşmeler,
4. Aşırı basınç değişiklikleri,
5. Bazı hastalıklardır.

Kanamalar biçimlerine göre:

A — Dış kanamalar B — İç kanamalar olarak sınıflandırılırlar.

A — Kanayan damarın özelliğine göre,

— atardamar,

— toplardamar,

— kılcal damar, kanamaları görülür.

Atardamar kanamalarında, kan açık kırmızı renklidir, damardan atış hızına uygun olarak kesik kesik ve basınçla akar.

Toplardamar kanamalarında renk koyu kırmızıdır ve kan sürekli akar. Kılcal damar kanaması tehlikeli değildir, kan sızıntı biçimindedir.

Kanamalar bazan kendiliğinden de durabilir, kesilen damarın ucu büzülür veya damar ucunda pıhtı oluşur.

Bu pıhtılara asla dokunulmamalıdır.

1. Hafif kanamalarda, kanayan yere baskı yapar sargı sarılır.

2. Kan sargı dışına çıkıyorsa ilk sargının üstüne ikinci, üçüncü bir sargı daha konur.

3. Kol veya bacak yaralarının kanamalarında kol veya bacak yükseğe yapılır.

4. Kanama durmuyorsa sargının 8-10 cm yukarısından boğucu sargı yapılır.

Önemli kanamalarda:

1. Kazalı az hareket ettirilir.
2. Mümkünse kanayan vücut bölümü yükseğe kaldırılır.
3. Basıncılı sargı ve boğucu sargı tatbik edilir. (turnike)
4. Şoka karşı önlem alınır.
5. Boğucu sargının uygulandığı saat bir kağıda yazılıp, kazalının görünen bir yerine illeştirilir. (Turnike iki-üç saatten fazla yerinde kalmaz. Her 20-25 dakika da bir turnikeyi gevşetmek gerekir.)

B — İç Kanamalar :

Gözle görülebilen mide, akciğer kanamaları.

Gözle görülen bulguları olmayan karaciğer, dalak, pankreas gibi organların düşme, çarpma, vurma vb. gibi olaylar sonucu zedelenmeleri ile meydana gelen kanamalar şeklinde olabilir.

Kazalıda renk solukluğu, sık ve zorlu nefes alma, hava açlığı, şiddetli susuzluk, nabız zayıflaması, soğuk terleme, huzursuzluk, şuur kaybı gibi belirtiler hemen bir iç kanamayı akla getirir.

Bu durumda :

1. Hasta sırt üstü yatırılır.
2. Baş yana çevrilir.
3. Şoka karşı önlem alınır.
4. Ağızdan hiçbir içecek, yiyecek verilmez.
5. Kısa surede hastaneye ulaştırılması sağlanır.

Şok ve Şuur Kayıplarında :

Ağır sakatlanma, yaralanma, kan kaybı, iltihaplanma, zehirlenme, yanma ve elektrik akımına kapılma sonucu kanın yapı ve dolaşım özelliklerinin bozulması sonucu ortaya çıkan şuur kayıplarına şok denir.

1. Ağır Sakatlanma ve Yaralanmalarda Şok :

Kan basıncının hızla düşmesi, kılcıl damarların açılıp genişlemesi sonucu kan plazmasının dokular içine sızması ile şok meydana gelir. Kalbe dönen kan yeterli miktarda olmadığından kalp pompalaması yetersiz kalır, vücuda, dolaşıma yeterli kan verilemez, bu arada beyine de kafi miktarda oksijen taşınmayacağı için solunum ve dolaşım zayıflaması giderek artar ve kazalının durumu kötüleşir.

2. Kanama Şoku :

Yukarıda anlatılan olaylar, kanamada olduğu takdirde daha hızlı gelişir. Bu nedenle kanamanın kontrol altına alınması gereklidir.

3. Yanıklarda Şok :

Yanık olaylarında kan plazması, yanığın neden olduğu sinirsel uyarı sonucu hızla doku içine sızar. Ayrıca yanık dokularda oluşan zehirli maddeler kana geçerek plazma sızmasını artırır.

Bu nedenle yanık olaylarında kazalıya, bilinci yerinde ise, su, tuzlu-şekerli sıvı verilmelidir.

4. Elektrik Şoku :

Vücuttan geçen elektrik akımı, solunum sistemi ve kalp üzerinde etkiler yapar. Kalp çalışması düzensizleşir, kanın pompalanması aksar ve solunum durabilir. Akımın giriş ve çıkış yerlerinde de yanıklar olabilir.

Şok Olaylarında İlk Yardım :

1. Kazalının şok geçirdiği iyi tesbit edilmelidir. (Kalp krizi, diğer bilinç kayıplarından ayırt edilmelidir).
2. Eğer olay şok ise kazalı şok durumunda yatırılmalıdır. (Ayaklar yüksekte, baş aşağıda).
3. Kanama varsa kontrol altına alınmalıdır.
4. Kazalıyı sıcak tutmak lazımdır.
5. Kazalıya acı veren kırık, çıkık vb. varsa tesbit edilebilir.
6. Kazalıda bilinç kaybı yoksa ılık sıvı içecek verilmelidir.
7. Eğer olay bir elektrik çarpması ise, kazalının önce akımdan kurtarılması gereklidir.
8. Solunum durmuş ise hemen sun'i solunum yapılmalıdır.

9. Kalp atışları yoksa, kapalı kalp masajı yapılmalıdır.

10. Sun'i solunum ve kapalı kalp masajı beraber de uygulanabilir.

Endüstride ilk yardım denince akla hemen sun'i solunum ve kapalı kalp masajı geliyor. Çünkü pek çok iş kazasında kazalıya bu uygulamalar yapılmadığı için kazalar ölümle sonuçlanmaktadır.

İnsan beyni oksijensiz kalmaya ancak 3-5 dakika dayanabilir. Bu nedenle hemen olay yerinde kısa süre içinde bu uygulamaların yapılması gerekmektedir.

Kazalının kalp atışları devam ettiği sürece sun'i solunuma devam edilmeli, soluk alma-verme başlayınca kadar sürdürülmelidir.

1. Ağızdan ağıza sun'i solunum:

a- Soluksuz geçen her an hayatı tehlikeye düşürdüğünden, hiç beklenilmeden kazalı sert bir zemin üzerine sırt üstü yatırılmalıdır.

b- Kazalının baş tarafında, (sağ veya solunda) yer alınır.

c- Kazalıyı önce yan çevirip sırtına, kürek kemiklerinin ortasına kuvvetle birkaç defa vurulur.

d- Ağız veya soluk yolları gözden geçirilip, lokma, kusmuk veya yabancı cisim varsa temizlenir. Takma diş varsa çıkarılır.

e- Bir el; ense altına sokulur veya ense altına bir kalınlık koyulur.

f- Diğer elle baş arkaya itilir, burun sıkılır.

g- Derin bir nefes aldıktan sonra, ağızınızı kazalının ağzına yapıştırarak hızlıca üfleyiniz. Gözucüyle göğsün yükselip yükselmediğine bakınız. Üflediğiniz havanın dışarı çıkmasını bekleyiniz. Ve bu işlemi dakikada 12-15 defa tekrarlayınız. Bu işleme çok uzun devam ediniz.

Kapalı kalp masajı:

Bazı durumlarda hem solunum hem de kalp atışı durabilir. Bu durumda:

a- Kazalıya yukarıda anlatıldığı şekilde 3-5 defa ağızdan ağıza solunum yapınız.

b- Kazalının şah damarı veya nabızı atmıyorsa, ellerinizi bileğe yakın kısımlarında üst üste getiriniz.

c- Göğüs kemiğinin alt ucuna, göğüs kafesini 3-4 cm esnetecek biçimde 6-8 basınç yapınız. (Saniyede 1 defa)

d- Sonra yine ağızdan 2-3 soluk veriniz.

e- Tekrar kalp masajı yaparak kazalıyı hayata döndürünceye kadar işlemlere devam ediniz.

Gelişmiş ülkelerde basit ilk yardım teknikleri ilkökul eğitim programlarında yer almakta ve bu bilgilerle yetişmiş kişiler, ev, trafik, iş kazaları olaylarında gerekli hizmeti yapmaktadırlar.

İlk Yardımın On Başarı Anahtarı :

1 — Kazalının o andaki durumunun gereği olan ilk yardım uygulamasını, zaman geçirmeden telaşa kapılmadan, sessizce yapınız.

2 — Solunum durmuşsa hemen sun'î solunuma başlayınız.

3 — Kalp atışları yoksa, hemen kapalı kalp masajına başlayınız.

4 — Kanama varsa kontrol altına alınız.

5 — Şok durumu varsa, şoka karşı önlemler alınız.

6 — Çok şey yapmak amacı ile zaman kaybetmeyiniz. Olayı iyi tanımaya çalışınız.

7 — Kazalıya güven verici sözler ve davranışlarla yanaşınız.

8 — Çevrenin de sakin olmasını sağlayınız.

9 — Kazalıyı gereğinden çok soymayınız.

10 — Eldeki imkanları en iyi biçimde kullanarak kazalının en yakın sağlık ünitesine taşınmasını veya hekim çağırılmasını sağlayınız.

İlk Yardım Çantası Malzemesi :

1 — 5 adet 5 cm eninde sargı bezi,

2 — 5 adet 7.5 cm eninde sargı bezi,

3 — 5 adet 10 cm eninde sargı bezi,

4 — 10 adet gazlı bez paketi,

5 — 1 paket büyük top hidrofil pamuk,

6 — 2 kutu flaster (1 büyük, 1 küçük boy)

7 — 4 adet üçgen sargı (80-100 cm'lik kare bezi üçgen yaparak kesiniz).

8 — Bir şişe mersol veya tentürdiyot (150 santilitre).

9 — Bir şişe oksijenli su veya rivanol (150 cl).

10 — Bir şişe amonyak (50 cl).

11 — İki tüp vazelin veya pamuk pomadı.

12 — İki adet tesbit tahtası (50 cm boyunda, 8 cm genişliğinde, kalınlığı 0.5 cm),

13 — Dört adet tesbit tahtası (8 cm boyunda, 2 cm genişliğinde, kalınlığı 0.5 cm),

14 — Bir şişe alkol (250 cl),

15 — İki kutu aspirin,

16 — 20 tane plastik buz torbası,

17 — Bir orta boy makas,

18 — İki tane lastik turnike (60 cm boyunda, 1 cm çapında lastik boru),

19 — 20 tane çengelli iğne,

20 — 2 tane termofor,

21 — 2 tane termometre (derece, civalı),

22 — Bir bloknot ve kurşun kalem.

İŞYERİ HEKİMLERİNİN ÇALIŞMA ŞARTLARI İLE GÖREV VE YETKİLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Çalışma Bakanlığından: Yayımlı Tarihi: 4 Temmuz 1980

Amaç :

Madde 1 — Bu Yönetmelik işyeri hekimlerinin çalışma şartları ile görevlerini nasıl yürüteceklerini ve yetkilerini belirler.

Kapsam :

Madde 2 — İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 91 nci maddesinde sözü edilen, sürekli olarak en az 50 işçi çalıştıran işyerlerinde Sosyal Sigortalar Kurumunca sağlanan tedavi hizmetleri dışında kalan, işçilerin sağlık durumlarının denetlenmesi, ilk yardım, acil tedavi ve diğer koruyucu sağlık hizmetlerinin düzenlenmesinde bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Tanımlar :

Madde 3 — Bu Yönetmeliğin uygulanması bakımından,

a) İş hekimliği alanında belirli tecrübe sahibi hekime "İşyeri hekimi"

b) Belirli bir işyeri tarafından kurulan ve iş hekimi denetiminde yardımcı sağlık personeli, sekreteryaya, genel hizmet personeli ile lüzumlu araç ve gereçle donatılmış birime "İşyeri sağlık birimi"

c) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinin bir araya gelerek bu maddenin (b) bendine uygun olarak kurulan birime "İşyerleri ortak sağlık birimi" denir.

İşyeri hekimlerinin görevleri:

Madde 4 — Bir işyeri hekimlerinin tıbbi görevleri,

a) İşçilerin işe giriş muayenelerinin yerine getirilmesi,

b) Aralıklı kontrol muayeneleri yapılması,

c) Özelliği olan işçilere, bu arada ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlara, gebe ve emzikli kadınlara, 18 yaşından aşağı gençlere, iki yaşından küçük çocuk sahibi annelere, malul ve arızalılara, alkoliklere, birden fazla iş kazası geçirmiş işçilere özel bir ilgi ve ihtimam sağlanması.

d) Meslek hastalığı dışı, üç haftadan uzun işten uzaklaşmalarla bütün meslek hastalıkları, iş kazaları ve sık tekrarlanan işten uzaklaşmalar halinde işe dönüş muayenelerinin yapılması,

e) Gereği halinde ek ve tamamlayıcı muayenelerin yaptırılması,

f) Ayrıca işveren tarafından ihtiyaç gösterilen işçilerin muayenelerinin yapılması,

g) Gerekli hallerde radyolojik muayenelerin sağlanması,

h) Kaza halleri için işyerinde ilk yardım organizasyonu ve acil tedavinin yapılması,

ı) Koruyucu aşıların yapılması ve izlenmesi,

j) Kadın işçilerin çalıştırıldığı işyerlerinde ilgili Tüzük gereği oluşturulan Kreş ve Çocuk Bakım Yerlerinde barındırılan çocukların sağlık kontrollerinin yapılması ve genellikle bu yerlerin sağlık şartlarına uygun biçimde teşkilatlanmasının ve çalıştırılmasının denetlenmesi,

2 — İşyeri Hekiminin Tıbbi - Teknik Görevleri,

A. İşyerinin Hijyeni ve Güvenliği konularında inceleme - araştırma.

a) İşyerinin yakından tanınması ve kullanılan, üretilen maddelerin titizlikle izlenmesi için işyerlerinin aralıklı olarak incelenmesi,

b) Çalışma ortamı şartlarının değerlendirilmesi (ısı, gürültü, aydınlatma, havalandırma, iyonizan ve iyonizan olmayan ışınların, zehirli gazlar ve buharların, çözücülerin ve tozların etkilerini gereken hallerde ölçmelere de başvurarak yeterli biçimde değerlendirilmesi.)

c) İşyerinin genel hijyen şartlarının (genel temizlik, içme suyu, yemekhane, yıkanma yerleri, lavabo, duş, tuvalet, soyunma odaları v.b.) devamlı izlenmesi,

d) Güvenlik yönünden mahzurlu görülen işlerde, işyeri şartlarının düzeltilmesi çarelerinin araştırılması,

e) İş kazası soruşturmaları ile bunlara karşı alınacak tedbirlerin tespiti ile ilgili araştırmalara katılma,

f) İlk yardım ve kurtarma işlerinin teşkilatlanması ve bununla ilgili personelin yetiştirilmesi,

g) Mesleki bir hastalığın veya işle ilgili bir hastalığın tespitinden sonra, koruyucu tedbirlerin acilen alınması ve bununla ilgili işlemlerin yürütülmesi,

h) İşyeri İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları toplanmalarına katılma;

B. İş ve İşçi Uyumu

a) İşkolunda ve işyerinde uygulanan işlemleri ve teknolojik şartları inceleyerek bunların işyeri sağlık şartlarına uygunlukları konularında çalışma,

b) Her iş postasının gerektirdiği fizikl ve ruhl yetenekler ile işçilerin kişisel niteliklerinin tespiti, buna göre uygun işlerde çalıştırılmalarının sağlanması,

c) İş değişimlerinde danışmanlık yapılması,

d) Aşırı yorgunluk problemleri söz konusu olan yerlerde bunların önlenmesi için incelemeler yapılması,

e) İş kazasına uğrayan ya da mesleki bir arıza ya da hastalığa tutulan işçiler için ilgililer ile gerekli ilişkiler kurup bunların rehabilitasyonuna yardımcı olunması,

f) Malul ve arızalıların sınıflandırılmalarına ve çalıştırılmalarına ilişkin kararlara katılarak işlerine uyumlarının sağlanması.

C. Sağlık Eğitimi

a) İşçilerin kişisel hijyen, beslenme, kişisel koruyucuların kullanılışı ve genel hijyen konularında eğitimleri ile uğraşmak,

b) İşyeri hekimi, işçilerin çalışma şartlarının düzenlenmesinde yerine göre, boş zamanların olumlu biçimde değerlendirilmesi imkanını sağlayacak çalışmalar yapar, bu arada dinlenme kampları, spor ve öteki konularda çalışmalara katılır.

3 — Kayıt ve İstatistik Görevleri :

a) İşyerleri Sağlık Birimlerinde her işçi için bu Yönetmeliğe ekli örneğe göre (Örnek a ve b) bir sağlık dosyası düzenlenir.

Bu dosya işyeri sağlık birimine saklanır ve dosya- da olan bilgiler hakkında gizlilik kurallarına uyulur.

İşyeri hekimi, dosya sahibi işçinin rızası olmaksızın kimseye sağlığı ile ilgili bilgiler veremez.

b) İşyeri Sağlık Birimlerinde, iş kazaları, meslek hastalıkları işlemlerinde ülke çapında değerlendirmelere elverişli bu Yönetmeliğe ekli örnekler kullanılır. (Örnek 2)

c) İşyeri Sağlık Birimlerinde, pansuman, enjeksiyon işlemleri yanı sıra hasta bakımı yürütüldüğü takdirde, yerine göre SSK veya özel kayıt düzenlemeleri yapılır.

C. İşyeri Sağlık Birimleri, tüm çalışmalarını açıkça belirtecek biçimde yıllık çalışma raporları hazırlamakla yükümlüdürler. Bu raporlar, yönetmeliğe ekli örneğe göre hazırlanır ve raporlardan bir örnek Çalışma Bakanlığı ilgili bölümüne gönderilir. (Örnek 3)

4 — İnceleme-Araştırma ve İşyeri Dışı Kuruluşlarla İlgili Görevler :

a) İşyeri Sağlık Birimleri, İşçi Sağlığı ve Güvenliği konularında yeni bilgiler kazanılmasında ve koruyucu önlemler tespit edilmesinde birer kaynak niteliğinde olduğundan, İşyerleri Sağlık Birimlerinde inceleme ve araştırmalara ayrı bir önem verilir. Bu sebeple, İşyeri Sağlık Birimleri kendi ölçülerinde girişimlerde bulunabilecekleri gibi, gereken durumlarda, İşçi Sağlığı ve Güvenliği konularında araştırma - inceleme yapan uz-

manlaşmış kuruluşlar ve üniversitelerle işbirliği yaparlar.

Çağdaş İş Sağlığı, İşçilerin çalışma hayatını bütünü ile ele aldığından İşyeri Sağlık Birimleri bu yönde çalışmalarına önem verir ve bunlara etkili biçimde katılır.

İşyeri Hekimlerinin Yetkileri:

Madde 5 — a) İşyeri hekimleri çalışmalarını tam bir mesleki özgürlük içinde ve tıbbi deontoloji kurallarına uygun biçimde yürütür.

b) Hekim muayene odasının dışında, işyerinin her yerinde inceleme, görev ve hiyerarşik durumu ne olursa olsun gerekli gördüğü herkesle ilişki kurmak, bunlardan görevi icabı olan lüzumlu her türlü bilgiyi alma yetkisine sahiptir.

c) Hekim yıllık ücretli tatil izninden yararlanır, yokluğunda kendisinin teklif veya rızası ile bir vekil tayin edilir. Vekil görevlendirilmesi hekim ve idarenin anlaşmaları ile sağlanır.

d) Vekil hekim, yerini aldığı hekimin bütün görevlerini tıbbi deontoloji içinde yürütür.

İşyeri Hekimlerinin Nitelikleri:

Madde 6 — a) Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği anda işyerlerinde iş hekimli olarak görev yapanlar dışında yeniden görev alacak kişilerin sırası ile aşağıdaki niteliklerden birine sahip olması gerekir.

b) İş Güvenliği Müfettişliğinde en az 3 yıl çalışmış Hekim İş Güvenliği Müfettişi niteliğini taşımak.

c) Yetkili bir makam tarafından verilmiş bir İş Hekimliği sertifikasına sahip olmak.

d) b ve c fıkralarında belirtilen nitelikte hekim bulunmadığı takdirde, işyeri hekimliğine istekli herhangi bir hekim atanabilir.

İşyeri Hekimlerinin Atanması:

Madde 7 — İşveren, mahallî tabip odasının aracılığı ile işyeri hekimi atayabilir.

Müracaat üzerine ilgili tabip odası, işyeri hekimi olarak görev almak isteyen hekimlerin adlarını işverene bildirir. İşveren, bu adaylardan işyeri hekimliği niteliğine uygun olanlar ile sözleşme yapmakta serbesttir.

İşyeri Sağlık Birimleri:

Madde 8 — a) Sürekli olarak en az elli ya da elli den fazla işçi çalıştıran her işveren işyerinde bu yönetmelikte belirlenen görevleri yerine getirmek üzere İşyeri Sağlık Birimleri kurmakla yükümlüdür.

b) İşyeri sağlık birimleri iş hekimliği alanında belirli bir tecrübe sahibi hekim ve baş hekim idaresinde kurulur.

c) Hekimlerin görevlendirilmeleri kişi başına hizmet saati üzerinden değerlendirilir.

Bu süre iş hekimliği ile ilgili hizmetler için işçi başına ayda 15 dakika olarak hesaplanır.

d) Hekim aynı zamanda Sosyal Sigortalar Kurumuna alt yükümlülükleri ve diğer tedavi hizmetlerini de yerine getirmek gayesi ile poliklinik yapmak zorunda ise bu iş için ayrıca Sosyal Sigortalar Kurumu hasta bakım normları uygulanır.

e) Sürekli olarak 1000 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerleri iş hekimliği görevleri için işyeri sağlık birimi kurmak ve tam süre bir hekim görevlendirmek zorundadırlar. 1000 kişiyi aşan hallerde kişi başına ayda 15 dakikalık bir hizmete göre yeterince hekim eklenir.

f) Tam - süre hekim çalıştıran işyerleri aynı zamanda poliklinik hizmeti sürdürme durumunda ise, bu takdirde bu iş için de Sosyal Sigortalar Kurumu hasta bakım normları esas tutulmak üzere yeterince hekim eklenir.

g) Elliden az işçi çalıştıran işyerleri bir araya gelerek işyeri Ortak Sağlık Birimi kurabilirler.

Bu gibi hallerde kurma ve işletme masrafları kişi başına düşen masraf üzerinden ortaklaşa karşılanır.

Hemşire ve Yardımcı Sağlık Personeli:

Madde 9 — a) 50-200 işçi çalıştıran ve işyeri Sağlık Birimi kuran her işyeri bu birim için ayrıca bir sağlık memuru ya da hemşire görevlendirir. Diplomalı hemşire ya da sağlık memuru bulunmayan hallerde hemşire yardımcılarından yararlanır.

b) 200 - 1000 işçi çalıştıran işyerlerinde iki hemşire ya da sağlık memuru görevlendirilir.

c) 1000'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde her 1000 işçi için bir hemşire eklenir.

Ancak ikiden fazla hemşire çalıştırılması halinde bunlardan birinin diplomalı hemşire olması gereklidir.

Bu gibi durumlarda hemşire aynı zamanda baş hemşirelik görevini sürdürür.

d) Poliklinik yapılan işyeri sağlık birimlerinden ihtiyaca göre hemşire sayısı artırılır.

Sekreteryaya ve Diğer Hizmetler :

Madde 10 — a) 1000'den fazla işçi çalıştıran her işyerinde sağlık biriminde bir sekreter görevlendirilir.

Bu sekreterin daktilo bilmesi gerekir.

b) İşyeri sağlık birimlerinin temizlik ve bununla ilgili hizmetlerini karşılamak üzere yeteri kadar hademe ve yardımcı sağlık personeli görevlendirilir.

Yer ve Donatım :

Madde 11 — a) İşyeri sağlık birimi ve işyeri hekimi için uygun bir yer ve yeterli araç ile gereç işyerince temin edilecektir.

b) Bu yer ile araç gereçler yalnızca bu servislerin hizmetlerinde kullanılacaktır.

c) Bu yer tercihen kolay ulaşılan bir binanın giriş katında olacaktır.

d) Bu yerler, iyi aydınlatılmış, iyi havalandırılmış ve yeterli şekilde ısıtılmış olacak, akar su sağlanacak, sovak ve fabrika gürültüsünden uzak ve kolay temizlenir nitelikte bulunacaktır.

e) Oda sayısı, donatım araç ve gereçler işyerinin büyüklük ve işçi sayısına yeterli olacaktır.

Bu husus için aşağıdaki ölçüler uygulanacaktır.

(1) 500'den kişiden az işçi çalıştıran işyerleri,

— 1 doktor muayene odası (16 m²)

— 1 bekleme salonu (yeteri kadar geniş ve uygun oturacak yeri olacaktır).

1 laboratuvar odası.

gerekli laboratuvar muayenelerini yapmaya imkan sağlayacak şekilde donatılacaktır.

— 1 tuvalet

— pansuman odası

(2) 500 - 1000 kişi çalıştıran işyerleri:

— 1 doktor muayene odası

— 1 bekleme salonu

— 1 laboratuvar odası

— 1 pansuman odası

— 1 tuvalet

— 1 arşiv (tıbbi dosyaları muhafaza için)

(3) 1000'den fazla işçi çalıştıran işyeri sağlık birimi ile işyerleri ortak sağlık birimleri:

— Bu gibi işyerlerinde 3'den az olmamak üzere hekim sayısına ve iş durumuna göre yeterli muayene odası,

— 1 bekleme salonu

— 1 laboratuvar odası

— 1 pansuman odası

— 2 tuvalet (kadın ve erkek için ayrı)

— 1 sekreter odası

— 1 hemşire odası

— 1 depo (sedyeler ve tıbbi araç ve gereçlerin saklanması için yer sağlanır.)

Bunlardan başka lüzumlu hallerde bu yerler aşağıdaki olanaklarla desteklenir.

— Radyolojik muayeneler için gerekli bir yer (uygun şekilde korunmuş)

— Bir revir (1-2 yataklı)

— Bir dinlenme salonu (muayene odasına bitişik)

— Bu gibi işyerlerinde, psikolog ve sosyal hizmet uzmanı gibi elemanlar çalışıyorsa bunlar için de birer oda ayrılır.

Denetim:

Madde 12 — İşyeri Sağlık Birimleri (İSAB) ile İşyerleri Ortak Sağlık Birimlerinin (İYOSAB) ve İş hekiminin mesleki çalışmalarının denetimi -yasalarca belirlenmiş makamların yetkileri saklı tutulmak şartıyla- Çalışma Bakanlığı ve Bakanlık Hekim İş Güvenliği Müfettişlerince yapılır.

Genel Hükümler:

Madde 13 — a) İşyeri Sağlık Birimlerinin kurulup işletilmesi giderleri, hiçbir suretle yansıtılamaz.

b) İşyerleri Sağlık Birimleri görevlerini en iyi biçimde yürütme bakımından işçi kuruluşları ile işbirliği yaparlar.

c) İşyerleri Sağlık Birimleri çalışmalarına faaliyet kazandırmak için SSK Sağlık Birimleri ile koordinasyon sağlar ve bu birimlerle işbirliği yaparlar.

Yürürlük:

Madde 14 — Bu Yönetmelik İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü, 91. maddesi uyarınca düzenlenmiş olup Resmi Gazete'de yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KURULLARI VE ÖNEMİ

Ülkemiz iş kazaları bakımından dünya standartlarına göre oldukça kötü durumdadır. SSK verileri de bunu kanıtlamaktadır. Yine biliniyor ki, iş kazaları ve meslek hastalıklarının çalışanlara, çalıştırana ve ülke ekonomisine verdiği kayıplar ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuyla yürürlükte olan bir çok yasalımız da bulunmaktadır. Yürürlükte olan yasaların tümünden değil, sadece 1475 sayılı İş Kanununun 73. maddesi ve 76. maddesinden söz etmek istiyoruz.

İş kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılması konusunda 1475 sayılı İş Kanunumuzun 73. maddesi; işverenleri, çalıştırmakta oldukları işçilerin, sağlık ve güvenliğini korumak ve gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlü kılmakta ve aynı zamanda çalışanları (işçileri) de alınan tedbir ve şartlara uymakla yükümlü kılmaktadır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda ana madde durumunda olan 73. maddenin işlerlik kazanması meselenin çözümünde başarılı bir adım olacaktır. Bu aynı zamanda işverenlerin de yasalar çerçevesinde yerine getirmeleri gereken ödevleridir.

73. maddenin gerçek anlamda uygulanmasının yanı sıra, işverenlerin de çalışanların sağlığını olum-

suz yönde etkileyecek faktörlerin giderilmesi çalışma- larında bulunmak üzere 1475 sayılı İş Kanunumuzun 76. maddesi çıkarılmıştır. Ortak kurulların hangi işyer- lerinde kurulacağı, kimlerden oluşacağı, görevleri ve çalışma usulleri; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlı- ğınca çıkarılan bir tüzükte belirtilmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun çalışma ha- yatında önemli bir yeri olduğu artık kabul edilmelidir. Çünkü, iş kazaları ve meslek hastalıklarından meydana gelen maddi ve manevi kayıpların hem çalışanı, hem çalıştırana ve hem de devleti zor durumda bıraktığı bir gerçektir. Sorunun çözümü için çok uzun düşün- meye gerek yoktur. 73. maddenin ve 76. maddenin gerçek anlamda işletilmesi sorunun çözümünde ba- şarıya ulaştıran ilk adım olacaktır.

76. maddenin işletildiği işyerlerinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının büyük ölçüde çözümlendiği- ni görmekteyiz.

Ancak bu zamana kadar yapılan çalışmalarda görüldüğü gibi, birçok işyerinde işçi sağlığı ve iş gü- venliği kurullarının kurulmadığı, kurulmuş olanların da yeterli çalışma yapamadıklarıdır.

Yine çalışmalarımız sırasında görülen bir başka ko- nu ise; kurulların zamanında toplanmaması, toplan- dıklarında ise, esas önemli sorunlardan ziyade ikinci derecede kabul edilebilecek sorunlar üzerinde mü- zakere yapılmasıdır.

Oysa işçi sağlığı ve iş güvenliği Ortak Kurullarının kurulması, yani 1475 sayılı İş Kanununun 76. maddesi- nin işletilmesi; işyerlerinde, iş kazaları ve meslek has- talıklarının azalmasını, iş barışının tesisini ve üretimin artışını sağlamada önemli bir rol oynayacaktır.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KURULU ÜYESİ SENDİKA TEMSİLCİSİNİN GÖREVLERİ

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu 7 kişiden oluşur. Kurul üyelerinden birisi o işyerindeki sendika temsilci- sidir. Kurul çalışmalarında başarılı olmak için, kurul üye- si sendika temsilcisinin çok iyi yetilmiş ve hazırlıklı olması gerekir. Aksi halde, kurul çalışmaları başarısız- lıkla sonuçlanır.

Kurul üyeliğinde ve işyerindeki diğer sorunların çö- zümünde başarılı olabilmek için, öncelikle iyi bir sen- dika temsilcisi olmak gerekir.

İyi bir Sendika Temsilcisinde aranacak vasıflar ise;

- a- Dürüst ve çalışkan olmak
- b- Temsil ettiği grup tarafından sevilmek
- c- İyi bir eğitimci olmak
- d- İyi bir araştırmacı olmak
- e- İyi bir gözlemci olmak
- f- İyi bir müzakereci olmak
- g- Bilgili olmak

Yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığınız vasıfla- ra sahip olan sendika temsilcilerinin 1475 sayılı İş Ka- nununun 76. maddesine göre işyerlerinde kurulacak "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu"nda görev alması konunun önemi bakımından yararlı olacaktır. Çünkü

kurulda sendika adına katılan temsilci sayısı tekdir. Bu bakımdan kurula katılan temsilcinin çok iyi yetilmiş ol- ması gerekir.

Kurula katılan temsilcinin kurulda görüşülecek ko- nulardan haberdar olması ve konular üzerinde çalış- ma yapması yani hazırlıklı olması gerekir.

Kurula yapılacak çalışmalar tümüyle müzakereye dayalı olacağından, müzakere tekniğini ve usullerini de çok iyi bilmesinde yarar vardır.

Kurul üyesi sendika temsilcisinin dikkat etmesi ge- reken hususlar:

Her ne kadar kurul üyesi sendikacının yasal açı- dan bir yaptırım gücü yoksa da; kurul çalışmalarında başarılı olabilmek için,

a- Gündeme getirilen konu (savunacağınız tezi)yu iyi tanıyın

b- Haklılık derecenizi önceden tesbit edin,

c- Tezinizin mutlaka yasal dayanağı bulunsun,

d- Tezinizi abartmadan, karşı tarafın anlayabile- ceği bir şekilde sunun,

e- Sorunlarınızı çözüm önerileri ile birlikte getirin.

Sonuç Olarak : Meseleye insancıl açıdan ve ve- rimlilik açısından bakıldığında, yapılacak birçok ve- rimli çalışmaların olabileceği ortaya çıkıyor. Örneğin; 1475 sayılı İş Kanununun 73. maddesi işveren ve işçi- nin yükümlülüklerini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, 76. maddenin de işyerlerinde işletilerek çalışan ve çalış- tıranların konulara birlikte çözüm aramaları sonucun- da maddi ve manevi kayıpların azaltılması mümkün olabilecektir. Söz konusu işçi sağlığı ve iş güvenliği Ku- rullarının oluşturulması ve çalıştırılmalarının sağlanması ile çalışma hayatında bu konuda beklenen gelişme- lerin temin edilebileceği düşünülmektedir.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KURULLARI HAKKINDA TÜZÜK

Karar Sayısı: 7/5734 , Yayın Tarihi : 19 Şubat 1973
Kapsam :

Madde 1 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere işçi sağlığı ve iş güven- liği kurullarının hangi işyerlerinde kurulacağı ve bu ku- rulların kuruluş tarzları çalışma usulleri, ödev ve yetkileri bu Tüzükte belirtilmiştir.

Kurulların Kurulacağı İşyerleri:

Madde 2 — İş Kanununun 6 ncı maddesi uyarın- ca sanayiden sayılan ve devamlı olarak en az 50 işçi çalıştıran (Elli dahil), altı aydan fazla sürekli işlerin ya- pıldığı işyerlerine, her işveren, bir işçi sağlığı ve iş gü- venliği kurulu kurmakla yükümlüdür.

İşverene bağlı fabrika, müessese, işletme veya iş- letmeler grubu birden çok işyeri bulunduğu hallerde de bunların herbirisinde ayrı birer işçi sağlığı ve iş gü- venliği kurulu kurulur.

Kurulların Kuruluşları:

Madde 3 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları, aşağıda belirtilen kimselerden oluşur.

a) İşveren veya işveren vekili,

b) İşyeri güvenlik şefi, yoksa işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında görevli teknik bir kişi,

c) İşyeri hekimi,

d) Sosyal işler danışmanı, yoksa personel veya sosyal işleri yürütmekle görevli bir kişi,

e) Varsa sivil savunma uzmanı,

f) İşyerinde görevli formen, ustabaşı veya usta,

g) 2821 sayılı Kanunun değişik 30 uncu maddesi hükmü uyarınca işyerinde bulunan sendika temsilcilerinin kendi aralarında seçecekleri bir işçi işyerinde sendika temsilcisi yoksa o işyerindeki işçilerin yaridan fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilecek bir işçi.

Kurulun başkanı işveren veya vekili, sekreteri ise (b) bendinde sözü edilen kişidir.

(b), (c), (d), (e) bentlerinde gösterilen üyeler, işveren veya işveren vekili tarafından atanır.

(f) bendinde belirtilen üye, o işyerindeki formen, ustabaşı veya ustalar tarafından seçilir.

(f) ve (g) bentlerinde sözü geçen kurul üyelerinin, aynı usullerle birer de yedekleri seçilir.

Kurulların Ödev ve Yetkileri:

Madde 4 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarının ödev ve yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

a) İşçi sağlığı ve iş güvenliği konularında o işyerinde çalışanlara yol göstermek, işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin tedbirleri tespit etmek ve işveren veya işveren vekiline tekliflerde bulunmak, işyerinin niteliğine uygun bir işçi sağlığı ve iş güvenliği iç yönetmeliği taslağı hazırlamak ve işverenin veya vekilinin onayına sunmak ve iç yönetmeliğin uygulanmasını izlemek.

b) Makina ve tezgâhlarla gerekli koruyucuların güvenlik verici bir şekilde yerleştirilmesi, uygulanan çalışma usulleri, kullanılan malzeme, kişisel korunma araçları, işyerinin temizliği gibi işyerinde, işçi sağlığını ve iş güvenliğini sağlayacak bir düzen kurulması için işverene veya işveren vekiline tekliflerde bulunmak,

c) Ölüm veya sürekli iş görememezlikle sonuçlanan her iş kazası veya meslek hastalığında yahut işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili bir tehlike halinde, gerekli araştırma, inceleme ve soruşturmayı yapmak, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline vermek,

d) İşyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitim ve öğretimini planlamak, bu konu ve kurullarla ilgili programları hazırlamak, işverenin veya işveren vekilinin onayına sunmak ve uygulanmasını izlemek,

e) İşyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanıp yerleştirilmesi ve geliştirilmesi bu konudaki ilginin devamı ve pekiştirilmesi için yayınlar yapmak, konferanslar verdirmek ve benzer çalışmalarda bulunmak,

f) Tesislerin bakım ve onarımlarında gerekli güvenlik tedbirleri planlamak ve kontrol etmek,

g) İşyerinin özelliklerine göre işçilerin periyodik sağlık muayene ve kontrollerinin yapılıp yapılmadığını izlemek,

h) İşyerinde yangınla ilgili tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izlemek, bu konuda işverene veya işveren vekiline tekliflerde bulunmak,

i) Sağlık ve güvenlik durumu ile ilgili yenilikleri izlemek, bu konudaki bilgileri toplamak ve değerlendirmek ve bunlara ilişkin tedbirlerin alınmasını teklif etmek,

j) İşyerinin sağlık ve güvenlik durumuyla ilgili, yıllık bir rapor hazırlamak, o yılki çalışmaları değerlendirmek ve elde edilen tecrübeye göre ertesi yılın çalışma programında yer alacak hususları tespit etmek ve işverene teklifte bulunmak.

Kurulların Çalışma Usulleri:

Madde 5 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları, inceleme, denetleme ve uyarmayı öngören bir düzen içinde ve aşağıdaki esasları gözönünde bulundurularak çalışırlar:

a) Kurullar en az ayda bir kere toplanır. Toplantının gündemi, yeri, günü ve saati, kurul başkanı bulunmadığı hallerde, kurulun sekreteri tarafından toplantıdan en az kırksekiz saat önce kurul üyelerine bildirilir.

Kurul üyeleri gündemde değişiklik isteyebilirler. Bu istek, kurulca uygun görüldüğünde, gündem buna göre değiştirilir.

b) Ağır iş kazası veya özel bir tedbiri gerektiren önemli hallerde kurul üyelerinden herhangi biri kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Bu konudaki tekliflerin kurul başkanına veya sekreterine yapılması gerekir. Toplantı zamanı, konunun ivedilik ve önemi-ne göre tespit olunur.

c) Kurulun olağan toplantılarının süresi, toplam olarak, ayda yirmidört saati geçemez. Kurulun toplantılarında geçecek süreler, günlük çalışma süresinden sayılır. Bu toplantıların günlük çalışma saatleri içinde yapılması asıldır.

d) Kurul, üye sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlar toplantıya katılanların oy çokluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde, başkanın oyu kararı sağlar.

Çoğunluğun sağlanamadığı veya başka bir nedenle toplantının yapılmadığı hallerde, durumu belirten bir tutanak düzenlenir.

e) Her toplantıda, görüşülen konularla ilgili olarak bir tutanak düzenlenir. Toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanır. İmzalı tutanak ve kararlar sırasıyla özel dosyalarda saklanır.

f) Toplantıda alınan kararlar gereği yapılmak üzere ilgililere duyurulur. Ayrıca işçilere duyurulmasında fayda umulan konular, işyerinde ilan edilir.

g) Her toplantıda, önceki toplantıya ilişkin kararlar ve bunlarla ilgili uygulamalar hakkında, başkan veya kurulun sekreteri tarafından kurula gerekli bilgi verilir ve gündeme geçilir.

İşverene Bağlı Birden Çok Kurullar Arasında İşbirliğinin Sağlanması :

Madde 6 — 2 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamına giren işveren kendisine ait birden çok işyerlerinin her birinde kurulacak işçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarının çalışma usullerini düzenlemek, iş ve görüş birliğini sağlamak amacıyla bu işyerlerine ait işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili raporları en az altı ayda bir

İlgili teknik eleman ve uzmanlarını toplayarak inceler. Bu raporları gözönünde tutarak alınması gereken tedbirleri tespit eder ve uygulanmasını sağlar.

İşveren Veya İşveren Vekilinin Yükümlülüğü:

Madde 7 — İşveren veya işveren vekili, toplantı için gerekli yeri, araç, gereç vb. ihtiyaçları sağlamakla yükümlüdür.

Kurulların Yükümlülüğü:

Madde 8 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları, yapacakları teklif ve tavsiyelerde, işyerinin durumunu ve işverenin olanaklarını gözönünde bulundururlar.

Kurul üyeleri, görevleri nedeniyle öğrendikleri mesleki, teknik ve çalışma metodlarına ilişkin sırları gizli tutmak zorundadırlar.

Kurullar, işçi sağlığı ve iş güvenliğini denetime yetkili memurların kendi işyerlerinde yapacakları çalışmalarını kolaylaştırırlar ve onlara yardımcı olurlar.

İşçilerin Yükümlülüğü:

Madde 9 — İşçiler, işçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarınca kendilerini ilgilendiren konularda alınan kararlara, uygulanan tedbirlere, konulan yasaklara uymak zorundadırlar. Uygulamada karşılaştıkları güçlüklerden kurula bilgi verirler.

Yürürlük:

Madde 10 — 25.8.1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 76 ncı maddesine dayanılarak hazırlanan ve Danıştay'ca incelenmiş bulunan bu Tüzük hükümlerini Resmi Gazete ile yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 11 — Bu tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

AĞIR VE TEHLİKELİ İŞLER TÜZÜĞÜ

Karar Sayısı: 7/6174 Yayın Tarihi: 9 Nisan 1973

Madde 1 — Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı kadınlarla 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş çocukların, hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilecekleri bu Tüzükle belirtilmiştir.

Madde 2 — Ağır ve tehlikeli işler, bu Tüzüğe bağlı cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde, karşısında (K) harfi bulunmayan işlerde kadınlar ve (Ç) harfi bulunmayan işlerde de 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş çocuklar çalıştırılmaz.

16 yaşını doldurmamış çocukların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması yasaktır.

Şu kadar ki, ihtisas ve meslek öğrenimi veren okulları bitirip o konudaki iş meslek edinmiş kadınlarla 16 yaşını doldurmuş çocuklar ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilir.

İlgili Bakanlıklarca yeterliği kabul edilen kursları bitirip, o işi meslek edinmiş olan bu gibiler cetvelin 35 nci sırasından 62 nci sırasına kadar (62 dahil) belirtilen işlerde çalıştırılabilirler.

Madde 3 — Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçiler (Kadınlar dahil) ile 16 yaşını doldurmuş fakat 18

yaşını bitirmemiş çocukların işe girişlerinde, işin niteliğine ve şartlarına göre bedence ve işlere elverişli ve dayanıklı olduklarının hekim raporu ile saptanması zorunludur. İşin devamı süresince de bu işlerde çalıştırılmalarında bir sakınca olmadığından; 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş çocuklar için en az 6 ayda bir, diğerleri için de en az yılda bir defa hekim raporu ile saptanması zorunludur. Bu raporlar işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırasıyla en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu Sağlık tesisleri ve hekimleri, sağlık ocağı, Hükümet veya belediye doktorları tarafından verilir. Raporlarda hangi bilgilerin bulunduğu Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte saptanır.

İŞYERLERİNDE İŞİN DURDURULMASINA VEYA İŞYERİNİN KAPATILMASINA İLİŞKİN TÜZÜK

Karar Sayısı: 7/5736 Yayın Tarihi: 19 Şubat 1973

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Kapsam:

Madde 1 — İşyerinde işçilerin hayatı için tehlikeli olan tesis ve tertiplerin veya makina ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği bu Tüzükte gösterilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM İşin Durdurulması

İşin Durdurulması Koşulları:

Madde 2 — İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili tüzüklerde belirtilen birinci derecedeki koşulları yerine getirildikten sonra, yetkili makamdan izin almak suretiyle kurulup işletmeye başlamış olan işyerinde, başkaca teslat yapılmış olmadıkça iş durdurulamaz.

Ancak, işin durdurulması için;

a) İşyerinin tesis ve tertiplerinde, çalışma metod ve şekillerinde, makina ve cihazlarında işçilerin hayatı ile tehlikeli olan bir hususun tesbit edilmesi,

b) Üçüncü maddede belirtilen Komisyonun işin durdurulması hakkında karar vermesi gereklidir.

Komisyonun Kuruluşu :

Madde 3 — İşyerlerinde işin durdurulması hakkında karar vermeye yetkili komisyon işverenle işçilerin birer temsilcisinden ve iş güvenliğini teftişe yetkili bir memurdan kurulur. İşçi ve işveren temsilcileri bir asil ve bir yedek olmak üzere seçilir. Asil üyenin bulunmadığı hallerde komisyona yedek üye katılır. İşgüvenliğini teftişe yetkili memur komisyonun başkanıdır.

İşçi temsilcisi:

a) İşyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil eden sendikanın,

b) Böyle bir sendika yoksa, o iş kolunda faaliyet-

te bulunan ve işveren çoğunluğunu temsil eden sendikanın veya federasyonunun,

İşveren temsilcisi:

a) İşvereni üyesi bulunduğu sendikanın,

b) Böyle bir sendika yoksa, o işkolunda faaliyette bulunan ve işveren çoğunluğunu temsil eden sendikanın veya mesleki kuruluşunun,

c) Bu nitelikte bir işveren kuruluşu mevcut değilse, en çok üyeye sahip bulunan konfederasyonun yönetim kurulunca seçilir.

Yönetim Kurulunca işçi ve işveren temsilcileri olarak seçilenler, 7 gün içinde bağlı bulundukları bölge çalışma müdürlüğüne bildirilir.

Komisyon Üyelerinin Seçim Süresi ve Seçilme Niteliklerini Kaybetme Halleri:

Madde 4 — İşçi ve işveren teşekküllerinin yetkili organları tarafından seçilen işçi ve işveren temsilcilerinin görev süreleri 2 yıldır. Bu sürenin sonunda yeniden seçilebilirler. Yeni seçilenler görevlerine başlayıncaya kadar eskileri görevlerine devam ederler.

Bu süre içinde ölüm, üye bulunduğu meslek kuruluşundan çıkarılma, çekilme, iş kolunu değiştirme, işveren veya işçi sıfatını kaybetme gibi nedenlerle ayrılanların yerine, yedekleri gelir. Yedekleri yoksa en çok 7 gün içinde yenileri seçilir.

Sürenin bitiminden önce, ayrılanların yerine gelenler, ayrılanların sürelerini tamamlarlar.

Komisyonun Toplantıya Çağırılması:

Madde 5 — İşin durdurulması sonucu doğabilecek neden üzerine, bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğü aracılığı ile yazılı olarak komisyon toplantıya çağırılır.

Bu çağrı isteminde toplantı günü, saati, yeri ve işin durdurulmasını gerektiren neden açıklanır.

Çağrıya Uyulmaması Hali:

Madde 6 — İş güvenliğini teftişe yetkili memurun her toplantıya katılması zorunludur.

İşçi veya işveren temsilcisinin, bunların bulunamadığı hallerde yedeklerinin çağrıya uymaması komisyonun toplanmasını ve karar alınmasını engellemez.

Karar Yeter Sayısı:

Madde 7 — Komisyon, işin durdurulmasına ilişkin kararlarını çoğunlukla alır. Kararlar gerekçeli yazılır. Oyların eşitliği halinde başkanın oyuna göre işlem yapılır.

Asil ve yedek temsilcilerin hiç bir toplantıya katılmadıkları takdirde işletilmekten alıkonulma kararı Başkan tarafından verilir.

İşin Durdurulması Kararının Tebliğinde ve Uygulanmasında Usul:

Madde 8 — Herhangi bir işyerinin ve tesis ve tertiplerinde, çalışma metod ve şekillerinde, makina ve cihazlarında işçilerin hayatı için tehlikeli olan bir husus tespit edilirse bu tehlike giderilinceye kadar, komisyonca işin durdurulmasına karar verilir. Bu karar başkan tarafından işverene veya vekiline alındı karşılığında derhal tebliğ edilir.

Durdurulması gereken makina, cihaz, tesisat ve tertibat faaliyetten alıkonulacak şekilde iş güvenliğini teftişe yetkili memurun mühürü ile karara katılmış olan üyeler önünde mühürlenir ve durum bir tutanakla belirtilir.

Konu ile ilgili belgelerin asılları, işverenin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne verilir.

Onarım İçin Mühürlerin Kaldırılması:

Madde 9 — İşveren, onarım için gereken kısımların, mühürlerinin kaldırılmasını, bir dilekçe ile işin durdurulmasına karar veren komisyon başkanından isteyebilir.

Bu dilekçe üzerine komisyon, derhal işyerinde durumu inceler ve gerekli görürse, onarım için uygun ve belirli bir süre mühürlerin kaldırılmasına karar verir, mühürü söker ve durumu belirten bir tutanak düzenler.

Konu ile ilgili belgelerin asılları, işyerinin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne verilir.

İşin Durdurulması Kararının Kaldırılmasında Uygulanacak Usul:

Madde 10 — İşverenin işin durdurulmasına ilişkin kararda, işçilerin hayatı için tehlikeli olduğu belirtilen hususları giderdiğini, bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne alındı karşılığında bir yazı ile bildirmesi halinde bölge çalışma müdürlüğü ilgili işlem dosyasını komisyon başkanına, en geç alındı tarihini izleyen iş günü, bir yazı ile verir. Bu yazı üzerine komisyon, derhal işyerinde gerekli muayene ve kontrolleri yapar.

İşin durdurulmasını gerektiren neden ortadan kalkmışsa komisyonca makina, cihaz, tesisat ve tertiplerin işletilmelerine izin verilerek mühürler sökülür ve bu konuda düzenlenecek tutanağın bir örneği işlem dosyası ile birlikte alındığı karşılığında bölge çalışma müdürlüğüne bir örneği de işverene verilir.

İşin Durdurulması Halinin Devamında Yapılacak İşlem:

Madde 11 — İşverenin başvurusu üzerine, işyerinde komisyon tarafından yapılan muayene ve kontrol sonunda, mühürlenmiş makina, cihaz, tesisat ve tertiplerinin işletilmelerine ve durum 8 nci maddedeki usule uygun şekilde işveren vekiline tebliğ olunur.

Komisyonca bu konuda düzenlenen tutanak işlem dosyası ile birlikte bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İşyerinin Kapatılması

İşyerinin Kapatılması Nedenleri:

Madde 12 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından resen veya ihbar üzerine yapılan teftişler sonunda;

a) İş Kanununun 74 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına göre çıkarılan Tüzük hükmüne uygun olarak kurma izni ve işletme belgesi alınmadan açılmış olduğu,

b) Geçici işletme belgesi alındığı halde ilgili Tüzükte belirtilen ikinci derecedeki koşulları verilen süre içinde yerine getirilmemiş bulunduğu, tesbit edilen işyerleri kapatılır.

İşyerinin Kapatılmasında Usul:

Madde 13 — Yukarıdaki madde gereğince işyerinin kapatılmasını gerektiren nedeni tespit eden teftişe yetkili memur durumu derhal bir rapor halinde bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne bildirir. Bunun üzerine bölge çalışma müdürü o işyerinin kapatılmasına dair isteği, kapatılma nedenlerini gösteren rapor-

la birlikte işyerinin bulunduğu yerin en büyük mülkiye amirinden yazılı olarak ister. Mülkiye amiri işyerinin kapatılmasını zabıtaya emreder. Zabıta, işyerini, faaliyetten alıkonulacak şekilde tedbirler alarak kapatır ve mühürler, durumu ayrıca bir tutanakla tespit ederek bu işleme ilişkin belgeleri iş yerinin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne gönderir.

Bölge çalışma müdürlüğü kapatılma nedenlerini işverene alını karşılarında tebliğ eder.

Kapatılan İşyerinin Açılmasında Usul:

Madde 14 — Kapatılma nedenlerini gideren işveren, işyerinin açılmasını bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğünden bir dilekçe ile ister. Bu başvurma üzerine, bölge çalışma müdürlüğü, iş güvenliğini tef-tişe yetkili bir memuru, o işyerinin kontrol ve muayenesini yapmak üzere görevlendirir. Kapatılma nedenlerinin giderildiği tespit olunursa, bölge çalışma müdürlüğü o işyerinin açılmasını, kapatılma nedenlerini gösteren rapora eklediği bir yazı ile işyerinin bulunduğu yerin en büyük mülkiye amirinden ister. Mülkiye amiri işyerinin açılmasını zabıtaya emreder. Zabıta mühürü sökerek işyerini açar ve durumu bir tutanakla belirtir ve işleme ilgili belgeleri işyerinin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne gönderir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlâmların Yerine Getirilmesi:

Madde 15 — 1475 sayılı İş Kanununun 75 inci maddesinin C bendine göre itiraz üzerine işin durdurulması veya işyerinin kapatılması kararının kaldırılması hakkında mahalli iş mahkemesinden karar alan işveren, bu karara eklediği bir dilekçe ile işyerinin açılmasını veya durdurulan işin yeniden faaliyete geçirilmesini işyerinin bulunduğu yerin en büyük mülkiye amirinden ister. Mülkiye amiri, işyerinin açılmasını yahut durdurulan işin yeniden faaliyete geçirilmesini zabıtaya emreder. Zabıta mühürü sökerek işyerini açar veya durdurulan işi yeniden faaliyete geçirir ve durumu bir tutanakla tespit eder ve bu işlemle ilgili belgeleri işyerinin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne gönderir.

Geçici Madde 1 — İşçi ve işveren kuruluşları, işin durdurulmasıyla ilgili komisyonda görev alacak temsilcilerini, Tüzüğün yürürlüğe girdiği tarihi izleyen 90 gün içinde seçmek ve bağlı bulundukları bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar.

Yürürlük:

Madde 16 — 25.8.1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 75 inci maddesinin (D) bendine dayanılarak düzenlenen ve Danıştayca incelenen bu Tüzük hükümleri Resmi Gazete ile yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 17 — Bu Tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

SAĞLIK KURALLARI BAKIMINDA GÜNDE ANCAK YEDİBUÇUK SAAT VEYA DAHA AZ ÇALIŞILMASI GEREKEN İŞLER HAKKINDA TÜZÜK

Karar Sayısı: 84/8298

Karar Tarihi: 11.7.1984

Kapsam:

Madde 1 — Sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat veya daha az çalışması gereken işler bu Tüzük'te belirtilmiştir.

Günde Ancak Yedibuçuk Saat
Çalışılacak İşler:

Madde 2 — Bir işçinin, günde ancak, yedibuçuk saat çalıştırılabileceği işler şunlardır:

1 — Kurşun ve Arsenik İşleri

a) Kurşun üretilen galen, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işleri,

b) Kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırını kurumu, üstübeç arlığı vb. maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işleri,

c) Antimuan, kalay, bronz vb. maddelerle yapılan kurşun alaşımı işleri,

d) Kurşun levha ve lehimlerin alevle kesilmesi, kurşunlu boyaların alevle yakılması işleriyle levha, tel, boru, akümülatör, şişe kapsülü; yapımı gibi kurşun veya kurşun alaşımıyla çalışılan işler,

e) Üstübeç, sülüğen, kurşun tetraetil gibi zehirli ve kimyasal kurşun veya arsenikli bileşiklerin hazırlanması işleri,

f) İçinde kurşun ve arsenik bulunan boya ve vernik gibi maddelerin kullanıldığı, emaye, güderi, meşin, kauçuk, çini, cam, yapma süs taşları, yapma çiçek ve oyuncak yapımı işleriyle bina ve dokuma boyacılığı, renkli baskı ve harf matbaacılığı (tipografi) işleri,

g) Kurşun levhaları birbirlerine kaynatma işleri.

2 — Cam Sanayi İşleri:

a) Cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işleri (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makinalı tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde),

b) Eritme işleri (otomatik besleme fırınlarıyla çalışılmadığı takdirde),

c) Ateşçilik işleri,

d) Üfleme işleri (tamamen otomatik makinalarla yapılmadığı takdirde),

e) Basınçla yapılan cam işleri (cam tazyiki işleri),

f) Ayna camı sanatında potalı cam dokümü işleri (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde),

- g) Camı fırın başından alma işleri,
- h) Yayma fırınlarında düzeltme işleri,
- i) Traş işleri,
- j) Asitle hak ve cilalama işleri,

k) Basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla ya-
pılan işler (çalışma ortamındaki tozları sağlık için teh-
like oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma
tesisatı bulunmadığı takdirde),

- l) Pota ve taş odalarında görülen işler.

3 — Cıva Sanayii İşleri:

a) Cıva amalgamlarında altın ve gümüş ayırma
işleri, akümülatörcülükte çinko amalgamı işleri, harç
malzemesi yapımında cıvalı kurşunlu yapılan lehimcilik
işleri,

- b) Cıvalı aletler yapımı işleri,

- c) Cıva buharlı elektrik ampulleri yapımı işleri,

d) Süblime, kalomel ve cıva fülminat gibi cıvalı bi-
leşiklerin hazırlanması işleri ve laboratuvarlarda cıvayla
yapılan işler

4 — Çimento Sanayii İşleri:

a) Likör maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme
ve karıştırma işleri,

- b) Otomatik fırınlarda pişirme işleri,

c) Klinkeri öğütme, eleme, torba ve fiçılara koy-
ma işleri (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önle-
yici bir düzenle yapılmadığı takdirde),

5 — Havagazı ve Kok Fabrikalarıyla Termik Santrallerindeki İşler:

a) Havagazı fabrikalarında kömürün depo edil-
mesi ve taşınması işleri (tozun etrafa yayılmasını önle-
yici mekanik tesisler olmadığı takdirde),

b) Ateşçilik, ocak temizliği, jeneratör doldurma,
boşaltma ve temizleme işleri,

- c) Kimyasal arıtma işleri,

d) Gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve
temizlenmesi işleri,

- e) Kok fabrikalarında kömür ve ocak işleri,

f) Elektrik enerji üretim santrallerinin kazan daire-
sindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işleri,

g) Termik santrallerle her çeşit buhar kazanlarının
kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşın-
ması işleri.

6 — Çinko Sanayii İşleri:

a) Çinko madeninin toz haline getirilmesi, karıştır-
ılması, elenmesi ve fırınlanması işleri,

b) Damıtma fırınının işletilmesi, fırınlardan küllerin
ve curufun kaldırılması işleri,

- c) Çinkoyla alaşım yapılması işleri,

- d) Çinko tozunun ambalajlanması işleri,

e) Sürekli olarak yapılan galvanizli demir lehim-
ciliği işleri,

- f) Çinko tozu kullanılan kimyasal ve sınav işleri,

g) Elektrolitik çinko madeni üretilen tesislerdeki işler.

7 — Bakır Sanayii İşleri:

a) Bakır cevheri çıkarılan maden ocaklarında ya-
pılan işler,

b) Cevherin kuru veya yaş yöntemle zenginleştiril-
mesi ve elde edilmesi işleri,

c) Bakır fabrikalarında cevherin yıkanma, flotasyon
ve izabe işleri,

- d) Hurda bakırın eritilerek dökülmesi işleri.

8 — Alüminyum Sanayii İşleri:

- a) Alüminyum oksit üretimi işleri,

- b) Alüminyum bronz hazırlama işleri,

- c) Alüminyum madeni üretimi işleri.

9 — Demir ve Çelik Sanayii İşleri:

a) Demir izabe fabrikalarında cevherin demire
çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm
dairelerinde yapılan işler.

b) Çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunla-
rın teferuat ve kelenkilerinden olan ikinci derecedeki
fırınlarda ve konvektörlerde yapılan işler,

c) Sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizat-
la veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işler,

d) Sıcak veya sıvı haldeki curufun taşınması ve iş-
lenmesi işleri,

e) Haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan had-
dehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, had-
dehaneli kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen
tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan
yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işleri.

f) Demir ve çelik presleme makinelerinde yapılan
işlerle bu makinelerin sıcak demir veya çelikle beslen-
mesi ve yapılan sıcak parçaların kaldırılma ve yüklen-
mesi işleri,

- h) Oksijen ve elektrik kaynağı işleri.

10 — Döküm Sanayii İşleri:

- a) Kalıp kumunun hazırlanması işleri,

b) Döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve dö-
küm hazır duruma getirilmesi işleri,

c) Döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden
eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma geti-
rilmesi işleri,

- d) Maden eritme ve dökme işleri,

e) Kalıpların sökülmesi ve dökümlerin temizlenme-
si işleri,

- f) Savunma ve düşev döküm yapımı işleri.

11 — Kaplamacılık İşleri:

- a) Parlak ve mat kaplama işleri (galvanı),

- b) Polisaj işleri,

- c) Kalaycılık işleri,

- d) Doldurma yoluyla galvanizleme işleri

- e) Asitle yüzeyi temizleme işleri.

12 — Karplıt Sanayii İşleri:

Kıreç ve kokun ark fırınında eritilmesi işleri.

13 — Asit Sanayii İşleri:

a) Asit için ham maddelerin hazırlanması işleri.

b) Asitlin yapıma safhalarındaki işler.

c) Asitlin dinlendirilme, yüklenme, boşaltma ve taşınması işleri.

d) Baca gazlarında asit elde edilmesi işleri.

14 — Akümülatör Sanayii İşleri:

a) Akümülatör yapım ve onarım işleri.

b) Akümülatör suyu hazırlama ve şarj işleri.

15 — Kaynak İşleri:

a) Her çeşit koruyucu gaz altında yapılan kaynak işleri.

b) Toz altı kaynak işleri.

16 — Madenlere Su Verme İşleri:

a) Su-verme işleri (sertleştirme).

b) Semantasyon işleri.

17 — Kauçuk İşlenmesi İşleri:

a) Kauçuk hamurunun karıştırılması, fırınlanması işleri.

b) Sağlığa uygun olarak havalandırılmayan yerlerde, otomatik tesisat kullanılmadan yapılan sıcak volkanizasyon işleri.

18 — Yeraltı İşleri:

Maden ocakları işleri (elementer civa bulunduğu saptanan civa maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yeraltında yapılan işler.

19 — Radyoaktif ve Radyolyonizan Maddelerle Yapılan İşleri:

Doğal ve yapay radyoaktif, radyolyonizan maddeler veya bütün diğer korpusküler emanasyon kaynakları ile yapılan işler.

20 — Gürültülü İşleri:

Gürültüsü 80 desibel aşıyan işler.

21 — Su Altında Basınçlı Hava İçinde Çalışmayı Gerektiren İşleri:

Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20 metreye kadar derinlik veya 2 kg/cm² basınçta yapılan işler (İniş, çıkış, geçiş dahil).

22 — Pnöмокonyoz Yapan Tozlu İşleri:

Pnöмокonyoz yapan tozların bulunduğu işyerlerindeki işler.

Yedibuçuk Saatten Daha Az Çalışılabilecek İşleri:

Madde 3 — Bir işçinin günde yedibuçuk saatten daha az çalıştırılabileceği işlerle bunların her birinde en çok kaç saat çalıştırılabileceği aşağıda gösterilmiştir.

1 — Su Altında Basınçlı Hava İçinde Çalışmayı Gerektiren İşleri:

Su altında basınçlı hava içinde (İniş, çıkış, geçiş dahil).

a) 20-25 (20 hariç) m. derinlik veya 2-2,5 (2 hariç) kg/cm² basınçta 7 saat.

b) 25-30 (25 hariç) m. derinlik veya 2,5-3 (2,5 hariç) kg/cm² basınçta 6 saat.

c) 30-35 (30 hariç) m. derinlik veya 3-3,5 (3 hariç) kg/cm² basınçta 5 saat.

d) 35-40 (40 hariç) m. derinlik veya 3,5-4 (3,5 hariç) kg/cm² basınçta 4 saat.

(Dalgıçlar için bu süreler, 18 metreye kadar 3 saat, 40 metreye kadar olan derinliklerde 1/2 saattir)

2 — Civa İşleri:

a) Civa izabe fırınlarında görülen işler 6 saat.

b) Elementer civa bulunan ocaklarda görülen işler 6 saat.

3 — Kurşun İşleri:

Kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında birike kuru tozları kaldırma işler 4 saat.

4 — Karbon Sülfür İşleri:

Karbon sülfürden etkilene tehlikesi bulunan işler 6 saat.

5 — Ensektisitler:

Karbamatlı ve organik fosforlu ensektisitlerin yarımı, paketlenmesi, çözelti olarak hazırlanması ve uyulanması işleri 6 saat.

Tüm kanda, eritrosit veya plazmada kolinesteraz aktivitesini belirlemeye yeterli olduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılacak başvuru üzerine yetkili uzmanlarca belirlenmiş, kendilerine veya başkalarına ait laboratuvarlarda sözü edilen muayeneler en az 6 ayda bir yaptırılan işyerlerinde çalışanlar günde 7,5 saatlik çalışma süresine tabi tutulabilirler.

Yukarıdaki fıkra gereğince yapılacak kan tahlilleri işçilerin, 1475 sayılı İş Kanununun 79 uncu ve Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü'nün 3 üncü maddesine göre yapılması gerekli yıllık muayenelerine ilişkin yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Başka İşte Çalıştırma Yasağı:

Madde 4 — Bu Tüzük kapsamına giren işlerde çalıştırılan işçiler 2 ve 3 maddelerde belirtilen günlük en çok iş sürelerinden sonra diğer herhangi bir işte çalıştırılmazlar.

Madde 5 — Bu Tüzük kapsamına giren işler için fazla saatlerle çalışma izni verilemez.

Bildirim Yükümlülüğü:

1 Fazla Çalışma İzni Verme Yasağı:

Madde 6 — Bu Tüzükte sayılan işlerden herhangi birini veya birkaçını sürekli olarak veya zaman zaman yapan işverenler, bu işlerin çeşit ve niteliklerini, yapıma zamanlarını, anılan işlerde küçük ve büyüklükleri ayrı ayrı gösterilmek suretiyle sayılarını, bunların hergünkü işe girme, işten çıkma ve ara dinlenme saatlerini ve günde birden çok işçi postasıyla çalışılıyorsa bu postaların ne tarzda ve hangi saatlerde nöbet değiştirdiklerini, işin yürütüldüğü yerin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne yazılı olarak bildirmekle yükümlüdürler. Bunların doğrudan doğruya ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirilmesi olanaksızsa ve-

ya gecikmeye neden olarsa, söz konusu bildirim o yerin en büyük mülkiye amirine yapılabilir. Bu takdirde mülkiye amiri durumu derhal bölge çalışma müdürlüğüne bildirir.

Kaldırılan Hükümler:

Madde 7 — Bakanlar Kurulunun 31/1/1973 günlü ve 7/5735 sayılı kararıyla yürürlüğe konulmuş bulunan Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Sekiz Saat veya Daha Az Çalışması Gereken İşler Hakkında Tüzük yürürlükten kaldırılmıştır

Yürürlük:

Madde 8 — 1475 sayılı İş Kanununun 2869 sayılı Kanunla değiştirilen 61 inci maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanan ve Danıştay'ca incelenmiş olan bu Tüzük hükümleri, Resmi Gazete'de yayımı gününde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 9 — Bu Tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MAKİNA KORUYUCULARI YÖNETMELİĞİ

Yayın Tarihi : 17.5.1983

Madde 1 — Bu Yönetmelik, 23 Mayıs 1967 tarih, 872 sayılı Kanunun uygulanması ve 1475 sayılı İş Kanununun 74. maddesi uyarınca yürürlüğe konmuş olan tüzüklerin ilgili hükümlerine açıklık getirilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

Madde 2 — Bu Yönetmelik sanayi ve ticaretten sayılan tüm işyerlerini kapsar.

Madde 3 — Yönetmelikte geçen:

“Makina” deyimi, bir tür enerjiyi başka bir tür enerjiye çevirerek veya insan gücü ile belirli işler yapan çeşitli kısımlardan meydana gelmiş araçları,

“Koruyucu” deyimi, makinaların transmisyon düzenlerinde hareketli parçalarında ve operasyon noktalarında kullanılan koruma düzeni ile güvenli olmayan durumlarda kullanılacak durdurma sisteminin tümünü,

“Transmisyon düzeni” deyimi, güç aktaran milleri, volanları, kasnakları, kayışları, kaplinleri muyluları, bilyeleri, krankları kavramaları, dişli düzenleri, zincir ve dişlisi gibi elemanları,

“Hareketli parçalar” deyimi makina ve tezgahlarda güç aktarmayan ancak hareket eden (örneğin planyaların kalem sabit başlıkları, besleme merdaneleri, vergi tablaları vb. gibi) elemanları,

“Operasyon noktaları” deyimi, makina ve tezgahta talaş kaldıran, şekillendiren delen, ezen, kesen veya başka şekilde işlem yapar kısım ile iş alıp verirken tehlikeli olan bölgeleri,

“Durdurma düzeni” deyimi, konveyör kayışlarının yanlarında bulunan güvenlik halatları, koruyuculara kilitleri, imdat düğme ve frenleri, asansör paraşütleri gibi güvenli olmayan durumlarda sistemi durdurmayı sağlayan düzenekleri,

Madde 4 — Koruyucular, operatör ile makina ve tezgahta görevli diğer personeli kaza, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı koruyacak, parça sıçraması, gaz, toz intişarı gibi durumları da önleyecek nitelik ve

biçimde olacaktır. Koruyucular, tezgahla doğrudan ilgisi olmamakla birlikte tezgah veya makina çevresinde bulunanların da hareket eden kısımlarla temasını önleyecektir.

Madde 5 — Koruyucuların tasarımı ve tezgah üzerinde tesbiti tezgahta çalışanları engellemeyecek, üretimi aksatmayacak ve kaliteyi bozmayacak biçimde olacaktır.

Madde 6 — Koruyucular, amaca uygun, kullanılması kolay, sağlam ve dayanıklı olacak, gerektiğinde çıkarılmadan bakımı yapılabilecek şekilde olacaktır.

Madde 7 — Pres giyotin ve benzeri tezgahlarda koruyucu aralığı ile operasyon noktasına olan uzaklıklar aşağıda verilmiştir.

Koruyucu aralığı (en çok mm)	Koruyucunun operasyon noktasından uzaklığı (mm)
6	0 — 30
10	38 — 53
13	53 — 78
16	78 — 130
20	130 — 155
22	155 — 180
32	180 — 206

Bu ölçüler esas olmakla birlikte, çalışan elini düz olarak tezgah tablası üzerinde hareket ettirdiğinde, koruyucu aralığından geçen parmak uçları operasyon noktasına ulaşmayacaktır.

Madde 8 — Koruyucular, 4/12/1973 gün ve 7/5583 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen, 11/1/1974 tarih ve 14765 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü”nün Beşinci kısım iki, yedi, sekiz ve dokuzuncu bölümlerinde yer alan hükümlere uyacak nitelikte olacaktır.

Madde 9 — Her makinanın özelliğine göre operasyon noktaları uygun koruyucu içine alınacak, varsa ilgili Türk standardına uygun olacaktır. Hareketli kısımlar da aynı şekilde korunacaktır.

Madde 10 — Yurtiçinde yapılan makina ve tezgahların koruyucuları yapımçı firma tarafından ilgili Türk standartlarına uygun olarak yapılacaktır. Türk Standardı olmayan koruyucular için yapımçı firma Türk Standartlar Enstitüsünden uygun koruyucu standardının yapılmasını isteyecektir.

Ancak standart hazırlanıncaya kadar Türk Standartlar Enstitüsünün göstereceği esaslara uyacaktır.

Madde 11 — Koruyucu olmayan makina ve tezgahların yapımına, satılmasına, sergilenmesine, kiralanmasına veya devredilmesine izin verilmeyecektir. Bu konuda gerekli görülen durumlarda il ve yerel yönetimler ile güvenlik kuvvetleri yardımcı olmakla yükümlüdürler.

Madde 12 — İthal edilmiş veya yerli yapım olup koruyucusu olmayan ve halen kullanılmakta olan makina ve tezgahlar için Çalışma Bakanlığı, ilgili Bakanlıkların görüşünü alarak “Genel Koruyucu Standartları”nın hazırlanmasına teknik yönden katkıda bulunacak ve sözkonusu makinalara uygun koruyucuların yapılmasını ve kullanılmasını sağlayacak tedbirleri alacaktır.

Madde 13 — Koruyucusu olmayan makina ve tezgah kullanılmayacaktır. Hiç bir işçiden bahis konusu koruma düzeni olmayan bir makina veya tezgahı kullanması istenmeyecektir.

İşçiler de koruyucuyu etkisiz duruma getirerek çalışmayacak veya bölge çalışmakta direnmeyecektir.

Madde 14 — İşveren makina koruyucuları ile ilgili mevzuattan işçileri haberdar edecektir. İşveren aynı zamanda bu makinaların kullanılmasından doğacak tehlikelerden bu hususta önceden alınacak tedbirlerden de uygun bir şekilde işçileri haberdar edecek ve gerekiyorsa eğitecektir.

Madde 15 — Bu Yönetmeliğin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili hükümleri Çalışma Bakanlığı; Mecburi Türk Standartları kapsamına giren yapımla ilgili hükümleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; ithalatla ilgili hükümleri Ticaret, Sanayi ve Teknoloji ve Gümrük ve Tekel Bakanlıkları tarafından uygulanır.

Madde 16 — Bu Yönetmelik hükümlerini yerine getirmeyenler hakkında İş Kanununun ilgili ceza hükümleri uygulanır.

Madde 17 — Yönetmeliğin; 9. 10. 11 ve 12 nci maddeleri yayın tarihinden sekiz ay sonra, diğer maddeleri yayın tarihinde yürürlüğe girer.

BORÇLAR KANUNU İLGİLİ MADDELER

Kanun No: 818

Kabul Tarihi: 1926

“Madde 332 — İş sahibi, akdin hususi halleri ve işin mahiyeti noktasından hakkaniyet dairesinde kendisinden istenebileceği derecede çalışmak dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere karşı icap eden tedbirleri ve münasip ve çalışma mahalleri ile, işçi birlikte ikamet etmekte ise sihi yatacak yer tedarikine mecburdur.

İş sahibinin yukarıdaki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımlarından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı isteyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketlerden doğan tazminat davaları hakkındaki nükümlere tabi olur. (Bu fıkra 6763 sayılı yasayla eklenmiştir.)”

BELEDİYELER KANUNU İLGİLİ MADDELER

Kanun No: 1580

Kabul Tarihi: 3.4.1930

İKİNCİ FASIL BELEDİYENİN VAZİFELERİ

Madde 15 — Belediyelerin kanunlar ve nizamnamelerle muayyen hukuku, buna mukabil beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin, nizamını halelden vikaye maksadiyle yapacağı vazifeleri vardır.

1 — Umuma açık yerlerin temizliğine, intizamına bakmak;

2 — Yenilecek, içilecek ve umumun sıhhatine müteallik kullanılacak şeylerle yerlerinin mahsus kanun, nizamname veya talimatnamesine tevki kanun mura-kabesi;

UMUMİ HIFZISSİHHA KANUNU İLGİLİ MADDELER

Kanun No: 1593

Kabul Tarihi: 6.5.1930

İşçiler Hıfzısıhhası

Madde 173 — Oniki yaşından aşağı bütün çocukların fabrika ve imalâthane gibi her türlü san'at müesseseleri ile maden işlerinde amele ve çirak olarak istihdamı memnudur. (Yasaktır)

Oniki yaş ile onaltı arasında bulunan kız ve erkek çocuklar günde azami sekiz saatten fazla çalıştırılmaz.

Madde 174 — Oniki yaş ile onaltı yaş arasında bulunan çocukların saat yirmiden sonra gece çalışmaları memnudur. (Yasaktır)

Madde 175 — Bütün işçi için gece hizmetleri ile yer altında icrası lazım gelen işler 24 saatte sekiz saatten fazla devam edemez.

Madde 176 — Mahalli belediyelerince bar, kabare, dans salonları, kahve, gazino ve hamamlarda, onsekiz yaşından aşağı çocukların istihdamı menolunur.

Madde 177 — Gebe kadınlar doğumlarından evvel üç ay zarfında çocuğunun ve kendisinin sıhhatine zarar veren ağır hizmetlerde kullanılamaz. Doğruduktan sonra 155. maddede tarif edilen muayyen müddet istirahatını müteakip işe başlayan emzikli kadınlara ilk altı ay zarfında çocuğunu emzirmek üzere mesai zamanlarında yarımşar saatlik iki fasıla verilir.

Madde 178 — Her nevi sanat müesseseleri ve maden ocakları ve inşaat yerleri dahilinde veya yakınında iştirakli meşrubat satışı veya umumi evler açılması memnudur. (Yasaktır)

Madde 179 — Aşağıdaki mevaddi ihtiva eylemek üzere işçilerin sıhhatini korumak için İktisat ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletleri tarafından müştereken bir nizamname yapılırlar.

1 — İş mahallerinin ve bunlara ait ikametgah ve saire gibi müstemilatın haiz olması lazım gelen sıhhi vasıf ve şartlar.

2 — İş mahallerinde kullanılan alet ve edevat, makineler ve iptidai maddeler yüzünden zuhuru melhuz kaza, sari veya mesleki hastalıkların zuhuruna mani tedabir ve vesait.

Kadınlara 12'den 16 yaşına kadar çocukların istihdamı memnu olan sıhhat mugayir ve muhataralı işlerin neden ibaret olduğu iş kanununda tasrih edilecektir.

180 — Devamlı olarak en az 50 işçi çalıştıran işverenler, asgari bir tabibin murakabesini temine mecburdur. Hastanesi olmayan veya şehir haricindeki yerlerde bir hasta odası ve ilk yardım vasıtaları bulundurulacaktır. 100-500 daimi işçisi olan işyerlerinde bir revir, 500'den fazla işçisi olan işyerlerinde her yüz işçiye bir yatak hesabıyla hastahane yapılacaktır.

Bu kanunun 268, 269, 270, 271, 272, 274 ve 275 nci maddeleri toplum sağlığını koruyucu niteliktedir.

Umumi Hıfzısıhha Kanununun 12 nci babı ise gayri sıhhi müesseselerle ilgili hükümleri kapsamaktadır.

SENDİKALAR KANUNU İLGİLİ MADDELERİ

1983 yılında değişikliğe uğratılan 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 33/3 fıkrası işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuyla çok dolaylı da olsa ilintilidir.

"Madde 33/3 — İşçilerin veya işverenlerin mesleki bilgilerini artıracak, milli tasarruf veya yatırımın gelişmesine, reel verimliliğin artmasına hizmet edecek kurs ve konferanslar tertiplemek; sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, basım işleri için gerekli tesisleri kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak" yükümlülüğünü getirmiştir.

İşçilerin ve işverenlerin mesleki eğitimlerinin sendikalarca ele alınmasının işyerlerinin sağlık ve güvenlik şartlarının istahında büyük ölçüde faydası olacağı gerçeği çalışma hayatımız için büyük önem taşımaktadır.

SOSYAL SİGORTALAR KANUNU İLGİLİ MADDELERİ

1964 yılında çıkarılan 506 sayılı bu yasanın ikinci bölümü 11-31 maddeleri arasındaki kısım "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası" başlığını taşır. Ayrıca yine aynı Kanunun 74, 113, 124, 125 ve 130 ncu maddeleri işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin hakları belirlemektedir.

Madde 11 — İş kazası ve meslek hastalığının tarifini vermiştir.

Madde 12 — İş kazası ve meslek hastalıkları halinde sağlanan yardımları düzenlemiştir.

Madde 13 — Sağlık yardımlarının tarifini yapmıştır.

Madde 14 — Sağlık yardımlarının süresini belirlemiştir.

Madde 15 — İşverenin yükümlülüklerini sıralamıştır.

Madde 16 — İş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla geçici iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verileceğini,

Madde 17 — İş kazası, en geç kazadan sonraki gün içinde işverene veya kuruma bildirileceğini ve hekim tavsiyelerine uymayan sigortalının geçici iş göremezlik veya sürekli iş göremezlik ödeneğinin raporla tesbit edilen kusura göre yüzde elliye kadar düşürülebileceğini belirtmektedir.

Madde 18 — Meslek hastalığının tesbitinin hekim raporuyla olacağını belirtmektedir.

Madde 19 — Sürekli iş göremezlik halinin nasıl belirleneceği ve sürekli iş göremezlik gelirlere sigortalının hak kazanabilmesi için geçirdiği iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda meslekte kazanma gücünün en az yüzde 40 azalmış bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Madde 20 — Sürekli iş göremezlik gelirlinin hesaplanması, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün tamamını veya bir kısmını yitirmiş bulunmasına göre olacağı hususunu belirtmektedir.

Madde 21 — Birden çok iş kazasına uğrama halinde sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri ilk iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki kazancı üzerinden gelir bağlanır. Ancak, sigortalının uğradığı son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki günlük kazancı öncekinden yüksekse yüksek olan üzerinden hesaplanacağını belirtmektedir.

Madde 22 — Sigortalının isteği halinde sürekli iş göremezlik gelirlinin sermayeye çevrilerek ödenmesi şartlarını belirtmektedir.

Madde 23-24 — Eş, çocuk, ana ve babaya gelir bağlanması şartlarını belirtmekte.

Madde 25 — Sürekli iş göremezlik gelirlere hak kazanan sigortalının kontrol muayenesi kurumca veya sigortalıca istenmesi halinde yapılacağını belirtmektedir.

Madde 26 — İş kazası ve meslek hastalığı hususunda işverenin sorumluluğu hususunu belirtmektedir.

Madde 27-28 — İşverenin iş kazası ve meslek hastalığını en geç iki gün içinde Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirme zorunluluğunu belirtmektedir.

Madde 29 — Sosyal Sigortalar Kurumunun işverence bildirilen kazanın iş kazası olup olmadığını soruşturmasını belirtmektedir.

Madde 30 — Meslek hastalığının incelenmesi hususunu belirtmektedir.

Madde 31 — Bildirme ve itirazla ilgili hükümleri kapsamaktadır.

Madde 74 — İş kazalarıyla meslek hastalıkları prim oranının tesbiti hususunu belirtmektedir.

Madde 114 — İş yerlerinde çalıştırılan hekim, Kurumun yapmakla yükümlü bulunduğu muayene, tedavi ve ilk yardım hizmetleri kurumca kullanıldığı takdirde buna alt ücretler ve harcanan ilk yardım malzemesi bedelleri Kurumca ödenir, hususunu belirtmektedir.

Madde 124 — Sosyal Sigortalar Kurumunun sigortalıları istediği zaman sağlık muayenesine tabi tutabileceği gibi, koruyucu hekimlik bakımından gerekli her türlü koruyucu tedbirleri de alabilir, hükmünü getirmektedir.

Madde 125 — Kurum hekimlerinin sigorta işlemleri için verdiği raporların işyeri hekiminin vereceği raporlar yerine geçebileceğini belirtmektedir.

Madde 130 — Kurum memurlarının işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından işyerini teftiş, kontrol ve denetleme yetkilerinin olduğu hususunu belirtmektedir.

İŞ KANUNU İLGİLİ MADDELERİ

1971 yılında çıkarılan 1475 sayılı bu yasanın 5 nci bölümünde "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" başlığı altında on madde yer almıştır.

Madde 73 — "Her işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür. İşçiler de bu yoldaki usullere ve şartlara uymak zorundadırlar.

İşverenler, makinaların kullanılmasından doğacak tehlikelerden ve bu hususta önceden alınabilecek tedbirlerden işçileri münasip bir şekilde haberdar etmek zorundadırlar.

İşverenler, işyerlerinde meydana gelecek kazaları engeç, kazadan sonraki iki gün içinde yazı ile ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar." diyerek bu konudaki ana kuralı belirlemiştir. Bu maddenin işvereni iş güvenliği açısından gerekli olan her türlü tedbiri almak ve gerekli olan şartları ve araçları noksansız bulundurmak sorumluluğunu ve mecbu-

riyetini, diğer yandan makinelerin kullanılmasından doğacak tehlikeler hakkında işçiyi eğitmesi ve kaza olduğu zaman da en geç 2 gün içinde yazı ile kazayı Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirme mecburiyetini getirmiştir.

Madde 74 — İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda Çalışma Bakanlığı ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının beraberce bir veya birden fazla tüzük çıkarabileceği hususunu belirtmektedir. Ayrıca, bir işyeri kurulurken hiç bir faaliyet gösterilmeden planların Çalışma Bakanlığının yetkili teşkilatına gösterilerek kurma izni alınacağı bu iş yerleri kurulduktan sonra yine aynı makama baş vurarak işletme belgesi alınması gerekeceği Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca çıkarılacak bir tüzükte tesbit edileceği ni belirtmektedir.

Madde 75 — İşin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına ilişkin hükümleri belirlemektedir.

Madde 76 — İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurullarının kurulmasına ve ödevlerinin belirlenmesinin Çalışma Bakanlığının çıkaracağı bir tüzükte belirleneceğine ilişkin hükmü belirlemektedir.

Madde 77 — İşçi yasağı hükmünü belirtmektedir.

Madde 78 — Ağır ve tehlikeli işlerin neler olduğunu ve 16 yaşını doldurmuş 18 yaşını bitirmemiş çocukların ve kadınların hangi ağır işlerde çalıştırılacağına ilişkin hükümleri belirleyen bir tüzüğün Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca çıkarılacağını belirtmektedir.

Madde 79 — Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacakların işe girişlerinde mutlaka sağlık raporu alması gerektiği ve raporsuz bu işlerde çalıştırmanın yasak olduğunu belirtmektedir.

Madde 80 — 18 yaşından küçük işçiler için işe girmeden önce sağlık kuruluşlarından işin niteliğine göre vücut yapılarının o işe uygun olup olmadığını dair bir rapor alma zorunluluğu ve bunların 18 yaşını bitirene kadar her altı ayda bir doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarında bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve raporların işyerinde muhafaza ettirilerek yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilme zorunluluğu vardır, hükmünü getirmektedir.

Madde 81 — Gebe ve emzikli kadınlar için özel hükümler getiren bu tüzüğün çıkarılacağı hususunu belirtmektedir.

Madde 82 — Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarından birinin göstereceği lüzum üzerine, beraberce hazırlanmak suretiyle işçilerin sağlık durumlarının iyileştirilmesine ilişkin tüzükler çıkarılabileceklerine ilişkin hususu belirtmektedir.

TÜZÜKLER

Günümüzde yürürlükte olan işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin tüzüklerin büyük bir bölümü, 1.9.1971 tarihinde çıkan 1475 sayılı İş Kanununun çeşitli maddeleri uyarınca çıkarılmış olup, çalışma şartlarının düzenlenmesine, iş güvenliği bakımından risk unsuru fazla olan iş kollarında özel standartlar saptanması ve çalışanların korunmasına yöneliktir.

İş Kanununun 74 ncü maddesine göre çıkarılan tüzükler;

— İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ-TÜZÜĞÜ,

— PARLAYICI, PATLAYICI, TEHLİKELİ VE ZARARLI MADDELERLE ÇALIŞAN İŞYERLERİNDE VE İŞLERDE ALINACAK TEDBİRLER HAKKINDA TÜZÜK,

— YAPI İŞLERİNDE İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ,

— MADEN VE TAŞ OCAKLARI İŞLETMELERİNDE VE TÜNEL YAPIMINDA ALINACAK İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ ÖNLEMLERİNE İLİŞKİN TÜZÜK.

İş Kanununun 75 nci maddesine göre çıkarılan tüzük;

— İŞYERLERİNDE İŞİN DURDURULMASINA VEYA İŞYERİNİN KAPATILMASINA İLİŞKİN TÜZÜK

İş Kanununun 76 ncı maddesine göre çıkarılan tüzük;

— İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KURULLARI HAKKINDA TÜZÜK

İş Kanununun 78 nci maddesine göre çıkarılan tüzük;

— AĞIR VE TEHLİKELİ İŞLER TÜZÜĞÜ.

İş Kanununun 81 nci maddesine göre çıkarılan tüzük;

— GEBE VEYA EMZİKLİ KADINLARIN ÇALIŞTIRILMA KOŞULLARIYLA EMZİRME ODALARI VE ÇOCUK BAKIM YURTları (KREŞ) HAKKINDA TÜZÜK.

İş Kanununun 5. Bölümünde yer alan maddelere göre çıkarılan bu tüzüklerden konumuzla ilgili olan;

— İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü,

— İşyerlerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerinin Kapatılmasına İlişkin Tüzük,

— İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Hakkında Tüzük,

— Gebze ve Emzikli Kadınların Çalıştırılma koşullarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtları (Kreş) Hakkında Tüzük sırasıyla incelenmektedir.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ

11.1.1974 tarih, 14765 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7/7583 karar sayılı bu tüzük çok geniş kapsamlı olup konumuz açısından çok önemlidir.

Tüzüğü sistematik olarak incelemeye çalışacağız.

BİRİNCİ KISIM : GENEL HÜKÜMLER (1-4)

Madde Maddenin Konusu

1. Genel Giriş
2. İşverenin tedbir alma, işçinin de uyma zorunluluğu
3. İşverenin işçiyi eğitmesi zorunluluğu
4. İşverenin teknik ve bilimsel gelişmeleri izlemesi zorunluluğu

İKİNCİ KISIM :
SAĞLIK ŞARTLARI VE GÜVENLİK
TEDBİRLERİ (5-56)

Birinci Bölüm : İşyerinde Bulunması Gereken Sağlık Şartları ve Güvenlik Tedbirleri (5-45)

Madde Maddenin Konusu

5. İşyeri binalarında alınacak genel tedbirler
6. Çatılar
7. Tavan yüksekliği
8. Hava hacmi
9. Makina parkı ve işyeri düzeni
10. Taban döşeme ve kaplamaları
11. Koridorlar ve aralar
12. Kapılar
13. Işık ve aydınlatma
14. Korkuluklar
15. Etekler
- 16-17-18-19. Işıklandırma esasları
20. Sıcaklık ve nem
21. Havalandırma
22. Gürültü düzeyi
- 23-24. Merdivenler
25. Asansörler
26. İşyeri temizliği
- 27-28-29. İşyerinin temizlik esasları
30. Haşerat ve farelerle mücadele
- 31-32-33-34-35. İçme suyu
- 36-37. Yemekhane ve yemekler
38. Helalar
39. Lavabolar
40. Duşlar
- 41-42-43-44. Soyunma yerleri
45. Islak elbiseyle çalıştırma yasağı

İkinci Bölüm : İşçilere Ait Yatıp Kalkma Yerlerinde ve Diğer Müştemilatın Bulunması Gereken Sağlık Şartları ve Güvenlik Tedbirleri (46-56)

Madde Maddenin Konusu

46. Genel Giriş
47. İşçi konutlarının bekârlar için koğuş halinde, evliler için ayrı ev halinde yapılacağı ilkesi
48. Bekâr koğuşlarının bina yapı esasları
49. Bekâr koğuşlarının cinsiyete göre ayırımı ilkesi
50. Bekâr koğuşlarında hela, lavabo, duş esasları
51. Bekâr koğuşlarında çamaşırhane
52. Evliler için yapılacak ev veya apartman dairesinin esasları
53. Konutların temizliğinin işverence denetlenmesi
54. İşyerinin konut olarak kullanılma yasağı
55. Açık yerlerde çalışan işçiler için baraka veya çadır yapılması
56. İşçi konutlarında banyo ve duş esasları

ÜÇÜNCÜ KISIM :
İŞYERLERİNDE KULLANILAN ALET
EDEVAT, MAKİNA VE HAMMADDELER
YÜZÜNDEN ÇIKABİLECEK
HASTALIKLARA ENGEL OLACAK
TEDBİRLER (57-90)

Birinci Bölüm : Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Alınacak Tedbirler (57-58)

57. Genel temizlik ve hijyen kuralları (önleyici)
58. Bulaşıcı hastalık halinde yapılacak işler

İkinci Bölüm : Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Genel Tedbirler (59)

59. Genel koruyucu tedbirler ve esaslar

Üçüncü Bölüm : Kimyasal Etkilerle Ortaya Çıkabilecek Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Özel Tedbirler (60-75)

Madde Maddenin Konusu

60. Genel ilke
61. Kurşun
62. Civa
63. Arsenik
64. Fosfor
65. Ensektisitler
66. Kadmiyum
67. Manganez
68. Krom
69. Berilyum
70. Azot
71. Benzen (Benzol)
72. Anilin ve nitro-amin
73. Hilojenli hidrokarbonlar
74. Karbon sülfür
75. Kükürtlü hidrojen

Dördüncü Bölüm : Tozlarla Ortaya Çıkabilecek Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Özel Tedbirler (76)

76. Tozlara karşı genel tedbir esasları

Beşinci Bölüm : Fizik ve Mekanik Nedenlerle Ortaya Çıkabilecek Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Özel Tedbirler (77-83)

77. Genel ilkeler
78. Gürültü
79. Titreşim
80. Enfraruj ışınlar
81. Yeraltında, nemli hava cereyanlı ve yetersiz ışıklı işyerlerinde yapılan çalışmalar
82. Yüksek basınçlı yerler ve dalgıç odaları
83. Radyoaktif ve radyoaktif yerler

Altıncı Bölüm : Kullanılan Ham Maddelerden veya İşyerinin Özelliğinden Ortaya Çıkabilecek Bulaşıcı Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Özel Tedbirler (84-90)

84. Genel Kural
85. Şarbon
86. Tetanoz
87. Leptospiroz
88. Brüselloz
89. Ankilostomiyoz
90. Akciğer Tüberkülozu

DÖRDÜNCÜ KISIM :
İŞYERLERİNDE İŞ KAZALARINA KARŞI
ALINACAK TIBBİ TEDBİRLER VE
İŞYERLERİNDE BULUNDURULMASI
ZORUNLU OLAN İLK YARDIM VE
TEDAVİ LEVAZIMI İLE SİHHİ TESİSAT
(91-108)

Madde Maddenin Konusu

91. İşyeri Sağlık Birimi ve İşyeri Hekimi (4 Temmuz 1980 tarihli Resmî Gazete'de ilgili yönetmelik yayınlandı)
92. İlk yardım genel kuralı
93. Kişisel ilk yardım paketleri
94. 1 No.lu ilk yardım dolabı (mekaniz cihaz bulunmayan ve 10'dan az işçi çalıştıran işyerleri)
95. 2 No.lu ilk yardım dolabı (mekaniz cihazları bulunmayan ve 10'dan fazla ve 50'den az işçi çalıştıran işyerleri ile mekaniz cihazlarla 10'dan az işçi çalıştıran işyerleri)
96. 3 No.lu ilk yardım dolabı (mekaniz cihazlarla 10'dan fazla ve 50'den az işçi çalıştıran işyerleri)
97. 4 No.lu ilk yardım dolabı (50'den fazla işçi çalıştıran işyerleri)
- 98-99. İlk yardım dolapları genel bakım kuralları
- 100-101-102-103-104. Şehir dışı işyerleri için revir esasları (yeni yönetmelikle çözümlendi)
105. Hasta nakil arabası (ambulans veya benzeri)
- 106-107-108. Sağlık personeli istihdam esasları (yeni yönetmelikle çözümlendi).

BEŞİNCİ KISIM :
İŞYERLERİNDE İŞ KAZALARINI
ÖNLEMEK ÜZERE ALINACAK
GÜVENLİK TEDBİRLERİ VE
BULUNDURULMASI GEREKLİ
ARAÇLAR (109-521)

Birinci Bölüm : İşyerlerinde Yangına Karşı Alınacak Güvenlik Tedbirleri (109-141)

109-141. Yangına karşı tedbirler ve korunma esasları

İkinci Bölüm : İşyerlerindeki Makinalarda ve Tezgâhlarda Alınacak Güvenlik Tedbirleri (141-201)

Madde Maddenin Konusu

142. Hareketli kısımların koruyucularla korunması esasları
143. Koruyucuların çıkarılma yasağı
144. Arıza olması veya koruyucu yetersizliği halinde makinanın durdurulması kuralı
- 145-146. Tahrik makinalarının tehlike anında durdurulma esasları
147. Koruyucuların imal ve kullanılma esasları
- 148-149-150-151-152-153-154-155. Transmisyon sistemleri ve kasnaklarda korunma esasları
156. Tezgah ve makinaların kolayca çalıştırılıp durdurulma kuralı

Madde Maddenin Konusu

157. Tezgah ve makinaların elektrik şalterleri
- 158-159-160. Muhtelif özel haller
- 161-162. Döküm
163. Şahmerdanlar
164. Oksijen kaynak
- 165-166-167. Demir testere tezgahları
168. İmalat ve takım tezgahları
169. Matkap ve freze tezgahları
170. Torna tezgahları
171. Planya ve vargel tezgahları
172. Taşlama ve polisaj tezgahları
- 173-174. Tımpara taşları
175. Elle yapılan taşlama işleri
176. Soğuk yerlerde bulunan taş tezgahları
177. Konsakörler, değirmenler ve öğütücüler
178. Karıştırma makina ve tezgahları
179. Doldurma, ambalaj ve kutulama tezgahları
180. Presler
181. Merdane, silindir ve hadde tezgahları
182. Ağaç işleme tezgahları
183. Şerit testere tezgahları
184. Daire (tepsi) testere tezgahları
185. Makas tezgahları ve kesici, delici ve yarıcı bıçaklı tezgahlar
186. Tel çekme, bükme, örme, dikiş ve zimba tezgah ve makinaları
187. Balya kırma (açma), halıaç, tarak, kart ve kasarlama tezgahları
188. İplik, dokuma ve örme tezgahları
189. Açık kaplar
190. Speratör, santrifüj ve elek makinaları
- 191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201. Aspirasyon ve havalandırma esasları

Üçüncü Bölüm : Kazanlarda, Basınçlı Kaplarda ve Kompresörlerde Alınacak Güvenlik Tedbirleri (202-249)

270-354. Tedbirler

Beşinci Bölüm : Elektrik Tesisatında Alınacak Güvenlik Tedbirleri (270-354)

355-372. Tedbirler

Altıncı Bölüm : El Aletlerinin Kullanılmasında Alınacak Güvenlik Tedbirleri (355-372)

355-372. Tedbirler

Yedinci Bölüm : Kaldırma Makinalarında Alınacak Güvenlik Tedbirleri (373-437)

373-437. Tedbirler

Sekizinci Bölüm : Taşıyıcılarda (Transportör) Alınacak Güvenlik Tedbirleri (438-455)

438-455. Tedbirler

Dokuzuncu Bölüm : Motorlu Arabalarda Alınacak Güvenlik Tedbirleri (456-476)

456-476. Tedbirler

Onuncu Bölüm : Boru Tesisatında Alınacak Güvenlik Tedbirleri (477-485)

477-485. Tedbirler

Onbirinci Bölüm : Malzemenin Kaldırılma, Taşıma, İstiflenme ve Depolanmasında Alınacak Güvenlik Tedbirleri (486-498)

486-498. Tedbirler

Onikinci Bölüm : Bakım ve Onarım İşlerinde Alınacak Güvenlik Tedbirleri (499-521)

Madde Maddenin Konusu

499-521. Tedbirler

- 499. Arızanın bildirilmesi ve tamir zorunluğu
- 500. Bakım ve onarım sırasında koruyucular
- 501. Bakım ve onarım sırasında aydınlatma
- 502. Bakım ve onarım sırasında el aletlerini taşıma esasları
- 503. Bina onarımında merdiven, geçit veya iskele esasları
- 504. İşin durdurulmadan onarım veya bakım yapılmasında tedbir zorunluğu
- 505. Kuyu veya diğer yer altı tesisleri
- 506. Hendek, çukur ve diğer kazı işleri
- 507. Transmisyonla çalışılan işyerleri
- 508. Basınçlı kazanlar ve kaplar
- 509. Betondan yapılmış depolar
- 510-511-512-513. Tank ve depolar
- 514. İçinde işçi bulunan depo veya kapalı yerler
- 515-516-517. Patlayıcı ve tehlikeli maddelerin bulunduğu boru ve kanallar
- 518-519-520. Kaynak işleri yapılan işyerleri
- 521. Yüksek yerlerde işçiye korunma aracı verilmesi.

ALTINCI KISIM : KİŞİSEL KORUNMA ARAÇLARI (522-534)

Madde Maddenin Korunması

- 522. Tanımlar : Baref, koruyucu gözlük, yüz siperi, başlık, siper, filtrelili gaz maskesi, süzgeçli gaz maskesi, basınçlı temiz hava maskesi, hortumlu temiz hava maskesi, basınçlı oksijen solunum cihazı, basınçlı hava solunum cihazı, oksijen üretimli solunum cihazı.
- 523. Baref
- 524. Gözlük
- 525. Kulaklık
- 526-527-528. Koruyucu elbiseler
- 529. Emniyet kemerleri
- 530. Eldivenler
- 531. Tozluk
- 532. Güvenlik ayakkabısı
- 533. Maske ve solunum cihazları
- 534. Kişisel koruyucuların zimmetli olması

YEDİNCİ KISIM : SON HÜKÜMLER (535-537)

11 Aralık 1986 Tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Gürültü Kontrolü Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri.

GÜRÜLTÜ KONTROL YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç ve Kapsam

Madde 1 — Bu yönetmeliğin amacı, kişilerin huzur ve sükununu beden ve ruh sağlığını gürültü ile bozmayacak bir çevrenin geliştirilmesini sağlamaktır. Bu

amaca uygun olarak gürültü ile ilgili terimlerin tanımı ile gürültü kontrolünün uygulanacağı sınırların belirlenmesi esaslarını kapsar.

Kanuni Dayanak

Madde 2 — Bu yönetmelik 9 Ağustos 1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 14 üncü maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Uygulama Alanı

Madde 3 — Bu yönetmelik, belediye ve mucavir alan sınırları içinde ve dışındaki alanlarda uygulanır.

Görev Yetki ve Sorumluluklar

Madde 5 — 1) Bu yönetmeliğin, kendi yetki alanları içerisinde uygulanmasından, mahallin en büyük mülki amiri, belediyeler ve köy tüzel kişilikleri sorumludur. Mahallin en büyük mülki amiri, belediyeler ve köy tüzel kişilikleri teknik konularda Mahalli Çevre Kurulları'nın görüşünü alabilirler ve yardım isteyebilirler. Mahalli Çevre Kurulları bu istekleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

2) Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğü, gürültü kontrolü konusunda ilgili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür.

Bu yönetmeliğin 5'nci maddesinde belirtilen yetkililer tarafından yapılan kontrollerde EK-1 ve 11'nci maddedeki sınırları aşan bir çalışma düzeni uyguladığı tesbit edilen işyeri sahipleri ve kamuya ait işyeri yöneticilerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bir aylık süre verilerek durumu düzeltmeleri istenir. Endüstriyel makina araç ve gerecin gövdeleri ve eksozlarıyla yayılan hava kaynaklı seslerin, aracın yapısal özelliğine, kaynağın yapı içindeki konumuna ve oturduğu yere ve bağlantılarına, çevredeki ses yansıtıcı diğer yüzeylere ve yapı elemanı aracılığıyla yayılan darbe seslerinin ve mekanik vibrasyonların ise aracın yapısına, monte edilme şekline, operasyon tekniğine, yapılan işe, bakımına ve kullanılan araç adedine bağlı olduğu gözönünde tutularak gürültü kontrolü yapılır. Bu gereği yerine getirmeyen imalathane ve işyerlerinin faaliyetleri kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur.

İşyerlerinde tavsiye edilen gürültü seviyelerinin aşıldığı, gürültü ve vibrasyonların kaynağında azaltılması için teknik imkanların yetersiz olduğu durumlarda, işveren işçilere 1475 sayılı İş Kanununda belirtilen koruyucu giysiler ve gereçleri sağlamakla yükümlüdür.

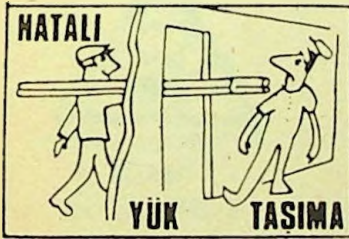
Madde 11 — İşyerleri ile ilgili Olarak,

1) İşitme sağlığı açısından kabul edilebilir en yüksek gürültü seviyeleri için Tablo-2'de verilen değerler esas alınır.

TABLO : 2

Gürültüye Maruz Kalınan Süre (saat/gün)	Max. Gürültü Seviyesi (dBA)
7.5	80
4	90
2	95
1	100
0.5	105
0.25	110
1/8	115

Darbe gürültülerinin üst seviyesi 140 dBA'yı aşamaz

ÇİZME
KULLAN

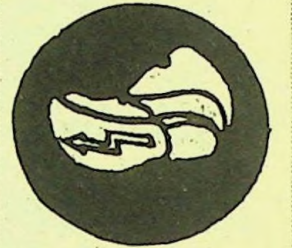
ELDİVEN
KULLAN

GİRMEK
YASAK

BASINÇLI
TÜP

YALITKAN
AYAKKABI
KULLAN

MALZEME
KONULMAZ

FORKLİFT
HATTI

ÖLÜM
TEHLİKESİ

İÇİLMEZ
SU

ELLERİNİ
YIKA

YANICI
MADDE

YÜK
TAŞIMA
SAHASI

AŞINDIRICI
MADDE

RADYOAKTİF

PATLAYICI
MADDE

TAKIM ve
MALZEME
DÜŞEBİLİR

PARLAYICI
MADDE

ASILI
YÜK

ATEŞLE
YAKLAŞMAK
YASAK

SU İLE
SÖNDÜRMEK
YASAK

SİGARA
İÇİLMEZ

İNSAN
TAŞIMAK
YASAK

DOKUNMAK
YASAK

**BARET
KULLAN**

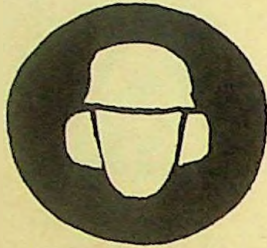
**İŞ
GÖZLÜĞÜ
KULLAN**

**KULAKLIK
KULLAN**

**MASKE
KULLAN**

**BARET,
KULAKLIK
KULLAN**

**KULAKLIK,
GÖZLÜK
KULLAN**

**BARET,
GÖZLÜK
KULLAN**

**YÜZ
SİPERİ
KULLAN**

**İŞ
AYAKKABISI
KULLAN**

BAŞVURULACAK KAYNAKLAR

- 1 — Prof.Dr. Turhan AKBULUT,
1/1 Tekstil Sanayinde Sağlık sorunları (Tek-
sif Sendikası Yayını)
1/2 Zonguldak'daki İş Kazası Üzerine (Türk-
İş Yayınları No: 150)
- 2 — Dr. Turgut ARTUN,
(Türk-İş Seminer Notları)

- 3 — Dr. Şule ILICAK,
3/1 (Türk-İş Seminer Notları)
3/2 (İlk Yardım Kurs Notları)

- 4 — Mehmet D. ŞAHİN,
4/1 Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının İstatistiksel Analizi (Türk-İş Yayınları No: 149)
4/2 Türkiye'de Kömür Madenciliğinde Ölümlü İş Kazaları (Türk-İş Yayınları No: 151)

- 5 — Sabahattin DERTLİ,
(Türk-İş Seminer Notları)

DİKKAT!...

Önlemek,
ödemekten
daha ucuz ve
kolaydır.

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

363.11 İŞÇİ 1980